

Bílá kniha o zdravotní nezávadnosti potravin

*Překlad dokumentu Evropské komise:
„White Paper on Food Safety“ COM (1999)*

OBSAH

Předmluva

Souhrn

Kapitola 1: Úvod

Kapitola 2: Zásady zdravotní nezávadnosti potravin

Kapitola 3: Zásadní prvky politiky zdravotní nezávadnosti potravin: sběr a analýza informací – poradenství na vědeckém základě

Kapitola 4: Zřízení Evropského úřadu pro potraviny (EÚP)

Kapitola 5: Aspekty právní regulace

Kapitola 6: Kontroly

Kapitola 7: Informace spotřebitelů

Kapitola 8: Mezinárodní dimenze

Kapitola 9: Závěry

Příloha: Akční plán opatření směřujících ke zdravotní nezávadnosti potravin

Předmluva

Předkládaná informační studie vznikla v rámci spolupráce odboru potravinářské výroby Ministerstva zemědělství ČR s Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky Praha. Jde o překlad již delší dobu připravované Bílé knihy zdravotní nezávadnosti potravin.

V tomto dokumentu Komise EU předložila počátkem letošního roku rozsáhlý program k vypracování nové, resp. úpravě současné legislativy. Současně Komise předpokládá zřízení Evropského úřadu pro potraviny v roce 2002. K úkolům tohoto úřadu má patřit hodnocení rizik spojených se zdravotní nezávadností potravin, sběr a zpracování výsledků výzkumu a také poskytování informací pro spotřebitele.

Tímto dokumentem Komise plní jeden ze stěžejních cílů potravinové legislativy, jenž je založen na generální revizi stávající legislativy a na opatřeních z oblasti krmiv, zdraví a ochrany zvířat, hygieny, reziduí a nových potravin. Tento dokument současně vytváří společný rámec pro kontrolní systémy jednotlivých států.

Bílá kniha o zdravotní nezávadnosti potravin má mimořádný význam i pro ČR, která se uchází o členství v EU a v současnosti harmonizuje svůj právní řád na úseku potravinové legislativy s evropským právem.

V zájmu lepší srozumitelnosti byly provedeny v překladu textu některé redakční úpravy, obsah dokumentu však nedoznal zásadních změn.

Předkládaná studie organicky navazuje na informační studii VÚZE z roku 1997, jež byla věnována „Všeobecným principům potravinové legislativy v Evropské unii. (Zelená kniha Komise).

Věříme, že studie přispěje jak k širší informovanosti odborné veřejnosti, tak najde uplatnění při koncipování potravinové politiky v ČR, včetně systému kontroly potravin.

Závěrem bych rád upozornil na skutečnost, že by zřejmě bylo možné využít nabídky autorů tohoto dokumentu se k němu vyjádřit, jak je zdůrazňována na několika místech „Bílé knihy“. Dále je významné, jak se v odstavci 59 zdůrazňuje, že se na činnosti Evropského úřadu pro potraviny budou podílet i nově vstupující země.

Ještě důležitější je upozornění v odstavci 115, kde se nové kandidátské země vybízejí, aby začaly co nejdříve realizovat nejdůležitější zásady tohoto dokumentu a přizpůsobily platnou legislativu, vztahující se k předpisům o zdravotní nezávadnosti potravin a o příslušných národních kontrolních systémech, tomuto dokumentu.

Ing. Tomáš Doucha, CSc.

ředitel VÚZE

Souhrn

Evropská unie si klade za cíl dosáhnout nejvyššího standardu zdravotní nezávadnosti potravin. Jeho zabezpečení je jednou z klíčových priorit Komise. Tato priorita je vyjádřena v předložené Bílé knize, která je představena ve zcela novém pojetí.

Evropský úřad pro potraviny

Zřízení nezávislého Evropského úřadu pro potraviny (dále EÚP) považuje Komise za nejvhodnější nástroj, jak zajistit vysoký stupeň zdravotní nezávadnosti potravin. Tento úřad by byl pověřen některými funkcemi, a to: nezávislým poradenstvím ke všem aspektům zdravotní nezávadnosti potravin na vědeckém základě, provozem systémů pro rychlá varování, komunikací a dialogem se spotřebiteli o otázkách zdravotní nezávadnosti potravin a ochrany zdraví a propojením na národní instituce a vědecké ústavy. EÚP bude pro Komisi zpracovávat potřebné analýzy. Do sféry odpovědnosti Komise též patří rozhodování o následných opatřeních. Jakmile budou vydány potřebné právní předpisy, může být EÚP do roku 2002 zřízen. Před dokončením svých návrhů vyzýváme každého, jehož se daná problematika dotýká, aby zaslal do konce dubna své připomínky. Komise pak předloží konečný legislativní návrh.

Právní předpisy v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin

Zřízení nezávislého úřadu musí být provázeno širokým souborem dalších opatření, aby bylo potravinové právo, zahrnující všechny aspekty v řetězci výroby potravin „od farmy ke spotřebiteli“, dokonalejší a propojené.

Komise již stanovila celou řadu opatření, která se musí provést ke zlepšení standardu zdravotní nezávadnosti potravin. Tato Bílá kniha uvádí více než 80 aktivit určených k úpravě pro příští léta. V uplynulých desetiletích došlo k prudkému vývoji jak u procesů výroby a zpracování potravin, tak u kontrol nutných pro dodržování přijatelného standardu zdravotní nezávadnosti. Je nasnadě, že stávající evropská legislativa musí být v mnoha oblastech aktualizována.

Návrh nového právního rámce má vycházet ze Zelené knihy Komise o potravinovém právu (KOM/97/176 konečné znění) a navazujících konzultací. Tento právní rámec pokryje celý řetězec výroby potravin (včetně výroby krmiv), spotřebitelům zajistí vysokou úroveň ochrany zdraví a na průmysl - výrobce a dodavatele - plně přenese hlavní odpovědnost za zdravotně nezávadné potraviny. Dále bude stanovena odpovídající úřední kontrola na národní a evropské úrovni. Jedním z nejzávažnějších principů bude možnost zpětného sledování potravin v průběhu celého výrobního řetězce. Politika zdravotní nezávadnosti potravin se bude pevně opírat o využívání poradenství na vědecké bázi a tam, kde to bude zapotřebí, bude použit princip prevence. Mimořádně důležitá bude schopnost rychle provádět účinná ochranná opatření v případě, že se v řetězci výroby potravin zjistí problém, který může ohrozit zdraví.

Návrhy týkající se krmiv mají zajistit, že se k jejich výrobě budou používat pouze vhodné suroviny a že se zvýší účinnost kontroly přidávaných složek. Kvalita potravin, včetně např. přídatných látek, látek určených k aromatizaci a tvrzení o zdravotních účincích musí být přesně vymezena, přičemž se u potravin nového typu počítá s dokonalejší kontrolou.

Zcela nedávno odkryla dioxinová krize rizika, které s sebou přinášejí kontaminované potraviny.

Navrhují se opatření k řešení oblastí, v nichž se musí v zájmu zabezpečení dostatečné ochrany příslušné předpisy zkvalitnit.

Kontrola zdravotní nezávadnosti potravin

Zkušenosti inspekční služby Komise, která provádí pravidelné kontroly v členských státech, dokládají velké rozdíly ve způsobu, jakým je právo Společenství používáno a prosazováno. To jednak znamená, že spotřebitel si nemůže být jist, že se mu v celém Společenství dostane stejné ochrany, jednak to znesnadňuje hodnocení efektivnosti opatření národních úřadů. Proto se navrhuje koncipovat ve spolupráci s členskými státy rámec Společenství pro vytváření a způsob práce kontrolních systémů. Přihlíželo by se jak k nejlepším metodickým postupům tak ke zkušenostem inspekční služby Komise. Jasně směřnice pro činnost systémů kontroly mají být potom vypracovány na základě společně dohodnutých kritérií garantujících účinnost těchto systémů.

V zájmu podpory kontrol na úrovni Společenství se počítá s tím, že bude dosavadní postup v případě porušení dohod doplněn rychlejšími a pružnějšími prováděcími postupy.

Dovozní kontroly budou na všech vnějších hranicích EU rozšířeny na veškerá krmiva a potraviny; má se zlepšit i koordinace mezi kontrolními orgány.

Osvěta spotřebitelů

Chceme-li přesvědčit spotřebitele, že opatření navržená v Bílé knize skutečně povedou ke zlepšení zdravotní nezávadnosti potravin, musí být dobře informováni. Společně s novým EÚP bude Komise podporovat dialog se spotřebiteli, aby je seznámila s novou politikou zdravotní nezávadnosti potravin. Současně musí být spotřebitelé lépe informováni o nově se vyskytujících problémech zdravotní nezávadnosti potravin a o riziku, které určité potraviny představují pro jednotlivé skupiny konzumentů. Spotřebitelé mohou plným právem očekávat spolehlivé a jasně formulované informace o kvalitě a

složení potravin, umožňující rozhodování na základě znalosti věci. Je tedy třeba předkládat i návrhy k označování potravin vycházející ze stávajících ustanovení. Dále je třeba vysvětlovat význam vyvážené výživy a poukazovat na její důsledky pro zdraví.

Mezinárodní dimenze

Společenství je celosvětově největším dovozcem a vývozcem potravin. Opatření navržená v Bílé knize musí být našim obchodním partnerům účinně prezentována a vysvětlena. Mají-li být evropské vývojové trendy v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin hodnověrné, je třeba, aby Společenství převzalo na mezinárodních grémiích aktivní roli.

Závěry

Realizace všech opatření navržených v Bílé knize povede k tomu, že se dají jednotlivé aspekty zdravotní nezávadnosti potravin lépe koordinovat a integrovat s cílem zlepšení ochrany zdraví. Právní předpisy budou revidovány a dle potřeby změněny tak, aby byly propojené, komplexní a aktuální. Bude podporováno jejich prosazování na všech úrovních.

Komise se domnívá, že zřízení nového úřadu, který se má stát pro celou Unii rozhodující vědeckou autoritou, přispěje k vysoké míře ochrany zdraví, a tím i k obnovení a udržení důvěry spotřebitelů. Mají-li být opatření navržená v této Bílé knize úspěšná, musí získat podporu Evropského parlamentu a Rady. Jejich realizace závisí na angažovanosti členských států. Bílá kniha vyzývá i podniky k aktivní spolupráci. Nesou hlavní odpovědnost za každodenní používání předpisů týkajících se zdravotní nezávadnosti potravin.

Celou Bílou knihou se jako „červená nit“ táhne vyšší transparence potravinové politiky na všech úrovních; přispěje zásadně k posílení důvěry spotřebitelů v politiku Společenství na úseku zdravotní nezávadnosti potravin.

Kapitola 1: Úvod

1. Pilířem evropské potravinové politiky musí být vysoký standard zdravotní nezávadnosti potravin, který bude chránit a upevňovat zdraví spotřebitelů. Výroba a spotřeba potravin mají zásadní význam pro každou společnost a jsou spojeny s ekonomickými, sociálními a mnohdy i ekologickými důsledky. Při koncipování potravinové politiky je třeba mít na zřeteli všechna tato hlediska, i když ochrana zdraví musí mít vždy přednost. Na různé stupně potravinového výrobního řetězce mohou dále působit i stav a kvalita životního prostředí. A to je také důvod, proč je pro zabezpečení zdravotně nezávadných potravin zvlášť důležitá také důsledná politika ochrany životního prostředí.

2. Agrární sektor a výroba potravin jsou pro evropské hospodářství jako celek mimořádně důležité. Při roční produkci v hodnotě cca 600 mld. EUR resp. asi 15 % celé průmyslové výroby, patří výroba potravin a nápojů k předním hospodářským odvětvím Evropského společenství. V mezinárodním srovnání je EU celosvětově největším výrobcem potravin a nápojů. Mezi zpracovatelskými odvětvími je potravinářský průmysl, pokud jde o počet pracovních míst, na třetím místě: zaměstnává více než 2,6 mil. lidí, z toho 30 % v menších a středních podnicích. Co se týče zemědělství, vykazuje roční produkci v hodnotě asi 220 mld. EUR a počet pracovních míst v zemědělství odpovídá 7,5 mil. míst na plnou pracovní dobu. Roční vývoz zemědělských výrobků, potravin a nápojů má hodnotu cca 50 mld. EUR. Ekonomický význam stejně jako skutečnost, že potraviny jsou zbožím denní spotřeby, dokládají, že na zdravotní nezávadnosti potravin musí mít jak společnost jako celek, tak zejména i úřady a výrobci maximální zájem.

3. Spotřebitelům je třeba nabídnout široký sortiment zdravotně nezávadných a vysoce hodnotných výrobků ze všech členských států. Je to stěžejní úkol vnitřního trhu. Potravinový výrobní řetězec je stále složitější. Chceme-li přiměřeně chránit zdraví spotřebitelů, musí být každý jeho článek stejně silný. Tuto zásadu nutno dodržovat nezávisle na tom, jsou-li potraviny vyrobeny v rámci Evropského společenství nebo dovezeny ze třetích zemí. Účinné uplatňování politiky zdravotní nezávadnosti potravin musí předpokládat provázanost výroby potravin jako zásadní požadavek. Vyžaduje hodnocení a kontrolu zdravotních rizik spojených s výchozími vstupy, zemědělskými postupy a zpracováním potravin; vede dále k vydávání účinných pravidel pro ovládání těchto rizik, a konečně vyžaduje zřízení a provozování kontrolních systémů, jejichž pomocí lze kontrolovat a prosazovat aplikaci těchto pravidel. Každý z těchto prvků je součástí koloběhu: tak si např. další vývoj při zpracování potravin může vyžádat změny stávajících předpisů, zatímco na druhé straně zpětná vazba vytvořená kontrolními systémy může přispět k rozpoznání a ovládnutí stávajících a nových rizik. Prosazení nejvyššího možného standardu zdravotní nezávadnosti potravin nutně vyžaduje funkčnost každé jednotlivé složky tohoto koloběhu.

4. Zdravotní nezávadnost potravin vyžaduje obsáhlý a jednotný systém. Neznamena to, že by Společenství mělo nést výlučnou odpovědnost za všechny aspekty zdravotní nezávadnosti potravin,

ale je nezbytné se všemi těmito aspekty na úrovni EU zabývat. Např. je třeba postarat se o to, aby se právní ustanovení Společenství dala podle principu subsidiarity účinně prosazovat v členských státech. Především pro realizaci by měly být v podstatě příslušné národní, regionální a místní stupně. Na druhé straně platí, že odpovědnost za vnitřní trh s potravinami nezůstává jen na národní úrovni, protože každý členský stát odpovídá za potraviny, vyprodukované na svém výsoštném území, nejen vůči svým vlastním občanům, ale i vůči všem občanům EU i občanům třetích zemí.

5. Je třeba zdůraznit, že evropský řetězec výroby potravin patří celosvětově k nejspolehlivějším a že současný systém obecně dobře funguje. Opatření k zdravotní nezávadnosti potravin představovala již od samých začátků Společenství součást evropského práva. Až dosud byla tato opatření v podstatě koncipována pro jednotlivé sektory. Prohlubující se provázanost národních ekonomik v rámci jednotného trhu, další vývojové trendy v zemědělství a zpracovávání potravin i nově vznikající formy manipulace a distribuce vyžadují však nový systém, s nímž se v této Bílé knize seznamujeme. Když v nedávné minulosti došlo v souvislosti s krmivem a potravinami k alarmujícím situacím, byly systémy pro zjištění zdravotní nezávadnosti potravin Společenství a členských států vystaveny dosud nepoznanému tlaku. Na denní světlo se vynořily slabiny, které si vyžádaly opatření příslušných subjektů (Komise, členských států, Parlamentu), aby stávající systémy znovu nabyly účinnosti, aby se zdokonalily a dále vyvíjely.

6. Zdravotní nezávadnost potravin musí být lépe koordinovaná a výrazněji sjednocena. Tak bude možno zjistit existující slabiny a současně vytvořit pro zdravotní nezávadnost potravin rámcové podmínky, které budou v mezinárodním srovnání sloužit jako vzor. V souladu ve smlouvou ES zajistí vysokou zdravotní úroveň a ochranu spotřebitelů. Avšak ani nejpropracovanější systém nemůže fungovat, nepřispějí-li k tomu všichni zúčastnění. Bezporuchový chod každého systému závisí rozhodující měrou na angažovanosti členských států, podniků a třetích zemí.

7. Evropská unie musí znovu získat důvěru veřejnosti v zásobování potravinami, v potravinovou vědu, potravinové právo a kontrolu potravin. Předložená Bílá kniha o zdravotní nezávadnosti potravin představuje velký balík opatření potřebný k doplnění a modernizaci stávajícího potravinového práva Společenství tak, aby se stalo soudržnějším, srozumitelnějším a pružnějším, rovněž se má postarat o jeho lepší realizaci a zajistit spotřebitelům větší transparentnost. Odpovídá to závěrům, k nimž dospěla Evropská rada na svém zasedání v Helsinkách v prosinci 1999.

Komise je rozhodnuta opatření nastíněná v Bílé knize přednostně realizovat. Podrobný akční plán opatření, která mají být provedena v příštích třech letech, včetně přesných časových údajů je přiložen v příloze. Podle tohoto časového plánu by měla Komise předložit nejdůležitější návrhy ještě před koncem roku 2000, aby bylo zformováno propojené a aktuální potravinové právo, jehož základy má vypracovat nový Evropský úřad pro potraviny, který má být zřízen do konce roku 2002. Komise se těší na spolupráci s Parlamentem a Radou při uskutečňování tohoto ambiciózního programu.

V návaznosti na uveřejnění Zelené knihy pojednávající o všeobecných zásadách potravinového práva (KOM/97/ konečné znění) se již uskutečnila široká konzultace a diskuse o zlepšení, která by měla být v potravinovém právu Společenství provedena. Předložená Bílá kniha objasňuje, které změny Komise navrhuje v této oblasti. Kromě toho Komise uvažuje o dalších opatřeních ke zřízení EÚP. K tomuto návrhu by chtěla podnítit veřejnou diskusi, odborné komentáře a konzultaci na široké úrovni. Všichni, jichž se to týká, jsou tudíž vyzváni, aby předložili své komentáře ke kapitole 4 do konce dubna 2000.

Kapitola 2: Zásady zdravotní nezávadnosti potravin

Tato Bílá kniha obsahuje návrhy opatření, která mají vést k tomu, aby se potravinová politika Společenství stala ofenzivním, dynamickým, provázaným a komplexním nástrojem, který může zabezpečit vysokou míru ochrany zdraví spotřebitele.

8. Vůdčí myšlenkou této Bílé knihy je zásada, že politika zdravotní nezávadnosti potravin musí být založena na obsáhlém a jednotném systému. Mínil se tím, aby tento systém zahrnoval celý řetězec výroby potravin (od výrobce ke spotřebiteli) stejně jako všechny potravinářské obory, všechny členské státy, celou zeměpisnou oblast EU včetně jejích vnějších hranic, řídicí orgány jak mezinárodní tak Společenství a veškeré vývojové etapy příslušných politických trendů. Pilíře uvedené v Bílé knize, o něž se opírá zdravotní nezávadnost potravin (poradenství na vědeckém základě, sběr a analýza dat, legislativa a kontrola jakož i informace spotřebitelů), musí vytvářet, má-li se tento jednotný systém uplatnit, stejnorodý celek.

9. Úkoly všech článků řetězce výroby potravin (výrobci krmiv, zemědělci, výrobci potravin /potravinářské podniky; příslušné úřady v členských zemích a v třetích zemích; Komise; spotřebitelé) musí být jednoznačně určeny. Hlavní odpovědnost za zdravotní nezávadnost potravin spočívá na výrobcích krmiv a na producentech zemědělských a potravinářských produktů; kompetentní úřady tuto odpovědnost kontrolují a prostřednictvím národních dozorčích a kontrolních systémů pečují o to, aby

byla také vnímána; důležitým úkolem Komise je zjišťovat prověřováním a inspekcemi v členských státech, dokáží-li příslušné úřady tyto systémy provozovat. Sami spotřebitelé si musí být vědomi toho, že odpovídají za odborné uskladnění potravin, zacházení s nimi a jejich úpravu. Takto bude soustavně a konsistentně uplatňována zásada „od farmy ke spotřebiteli“, která zahrnuje všechny jednotlivé kroky řetězce výroby potravin (výroba krmiv, prvovýroba, zpracování potravin, skladování, doprava a maloobchod).

10. Předpokladem úspěšné potravinové politiky je možnost zpětného sledování krmiv a potravin a jejich přísad. Musíme zavést metody, které toto zpětné sledování usnadní. Patří k nim závazek krmivářských a potravinářských podniků, že provedou opatření ke stažení potravin z oběhu, jakmile se vyskytne riziko ohrožení zdraví spotřebitelů. Podniky by měly vést záznamy o dodavatelích výchozích surovin a přísad, aby bylo možno zjistit, kde daný problém vznikl. Je ovšem třeba poukázat na to, že je jednoznačně zpětné sledování krmiv a potravin a jejich přísad složitá záležitost, při níž je třeba přihlížet k specifickým zvláštnostem jednotlivých sektorů a výchozích surovin.

11. Tento obsáhlý a jednotný systém přispěje k větší soudržnosti, účinnosti a dynamice potravinové politiky. Nedostatky současného sektorálního a nepružného postupu se musí odstranit, protože tento postup umožňuje jen v omezeném rozsahu pohotovou a pružnou reakci na případy akutního ohrožení lidského zdraví. Politika se musí soustavně prověřovat a v případě potřeby přizpůsobovat, aby mohla reagovat na nedostatky, zabývat se problémem nově vzniklých rizik a rozpoznávat nové vývojové trendy v řetězci výroby potravin. Současně musí práce na tomto konceptu probíhat transparentně, musí zapojit všechny aktéry a umožnit jim účinně přispívat k novému vývoji. Míra transparence, dosažená již publikováním vědeckých doporučení a kontrolních zpráv, musí být rozšířena i na jiné, pro zdravotní nezávadnost (bezpečnost) potravin relevantní oblasti.

12. Analýza rizika představuje základ, z něhož musí politika zdravotní nezávadnosti potravin vycházet. Společenství musí ve své potravinové politice vycházet ze tří kroků analýzy rizika: posouzení rizika (vědecké poradenství a analýza informace), managementu rizika (legislativa a kontrola) a komunikace o riziku.

13. I v budoucnosti bude Komise využívat při koncipování opatření k zdravotní nezávadnosti potravin nejlepší dosažitelné vědecké poznatky. Organizace nezávislého poradenství na bázi vědy a úloha, která zde připadne novému EÚP, jsou obsahem kapitoly 4. Komisi je jasné, že spotřebitelé a potravinářský průmysl potřebují mít pocit, že se mohou spolehnout na to, že toto poradenství splňuje nejvyšší nároky na nezávislost, odbornou kompetenčnost a transparentnost.

14. Všude tam, kde to bude na místě, bude při rozhodování o managementu rizika aplikován princip prevence. Komise k tomu hodlá předložit informaci.

15. Při rozhodování na úrovni Společenství mohou být uvažovány i další relevantní faktory, důležité pro ochranu zdraví spotřebitelů a pro podporu poctivého chování v potravinářském obchodu. Otázka, které faktory považovat za relevantní, je nyní zkoumána na mezinárodní úrovni, především v orgánech Codex Alimentarius. V úvahu přicházejí např. ekologické aspekty, ochrana zvířat, trvale udržitelné zemědělství, nároky spotřebitelů na kvalitu výrobků, objektivní informace a definice důležitých znaků výrobku a výrobních a zpracovatelských metod.

Kapitola 3: Zásadní prvky politiky zdravotní nezávadnosti potravin: sběr a analýza informací – poradenství na vědeckém základě

Sběr a analýza informací jsou ústředními prvky politiky zdravotní nezávadnosti potravin a mají zásadní význam pro rozpoznání možných ohrožení krmiv a potravinami.

16. Pro rozpoznání problémů existuje řada metod a indikátorů. Patří k nim např. data získaná při kontrolách výrobního řetězce krmiv a potravin, sítě pro sledování určitých chorob, epidemiologická šetření a laboratorní rozborů. Korektní rozbor dat usnadní zkoumání známých a rozpoznání nových rizik u potravin, což by umožnilo politiku zdravotní nezávadnosti potravin jasněji charakterizovat a v případě potřeby přizpůsobit. Při získávání informací sehrávají členské státy důležitou roli, kterou nutno přesně definovat.

Sledování a kontrola

17. Komise shromažďuje velké množství informací o otázkách zdravotní nezávadnosti potravin. Nejdůležitějšími zdroji informací jsou sítě zdravotních hlášení a epidemiologických pozorování (zejména systémy informací o přenosných chorobách podle usnesení 2119/98), plány sledování infekčních onemocnění zvířat a reziduí, signální zemědělské informační systémy, měření radioaktivity v prostředí a výzkumné práce a sítě. Tyto již existující systémy se však vyvíjely navzájem nezávisle, což znamená, že koordinace jednotlivých informačních zdrojů není ve všech případech zajištěná. Kromě toho se převážná část dostupných informací nevyhodnocuje v plném rozsahu. Těžiště v této oblasti bude představovat integrace systémů sběru dat a analýza dat jako předpoklad maximálního

možného využití systémů šetření dat. Společenství potřebuje komplexní a účinný systém pro sledování a kontrolu zdravotní nezávadnosti potravin, integrující všechny zmíněné zdroje informací. Významnou pomoc by zde mohla představovat odborná kompetence Společného výzkumného pracoviště Komise.

První cíl by měl spočívat v soustavném, každodenním managementu informací, aby bylo možno v reálném čase reagovat na potenciální ohrožení. Za druhé by takový systém umožnil Komisi zaujmout ofenzivnější a předvídavější pozici. Měl by být orientován na včasné rozpoznání možných ohrožení, aby nemuselo docházet ke krizím a nápravná opatření by byla zbytečná. Usnadnilo by se tím i dlouhodobé politické plánování a stanovení priorit.

Varovné systémy

18. Systém rychlého varování pro potraviny funguje všeobecně dobře, pokud jde o potraviny pro konečného spotřebitele. V různých oblastech existují jiné druhy systémů hlášení, např. pro přenosné nemoci lidí a zvířat, pro živočišné výrobky zabavované na vnějších hranicích Společenství, pro utracení živých zvířat a ECURIE-systém pro radiologicky naléhavé případy. Jak již bylo řečeno, je však vzhledem k rozdílným cílům a evidenčním oblastem systémů integrované využívání informací obtížné. K tomu přistupuje skutečnost, že určité oblasti, např. krmiva, nejsou vůbec pokryty. Je třeba vytvořit komplexní a sladěný právní rámec, který by rozšířil současný systém rychlého rozhodování na všechny potraviny a krmiva. Podnikům by musela být uložena povinnost, hlásit alarmující situace související se zdravotní nezávadností potravin a zabezpečit dostatečnou informovanost spotřebitelů a obchodu. Kromě toho musí být zajištěno spojení s ostatními systémy rychlého varování. Měly by být zapojeny i třetí země, a to jak pokud jde o z nich pocházející tak i jim určené informace.

Výzkum

19. Dosažení plné vědecké kompetence předpokládá investice do výzkumu a vývoje, aby se rozšířily vědecké poznatky v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin. Při praktické realizaci Pátého výzkumného rámcového programu budou v souladu s víceletými pracovními programy uskutečněny společné výzkumné a vývojové projekty zaměřené na zdravotní nezávadnost potravin. Tyto programy zahrnují nepřímé akce (na bázi dělby nákladů) a přímé akce, prováděné Společným výzkumným pracovištěm Komise. Jejich cílem je zlepšení úrovně vědeckého poznání. Pátý rámcový program EU sleduje postup řešení problému, při němž jsou středem pozornosti občané a jejich potřeby. Předmětem výzkumu jsou zejména nejnovější potravinářské technologie, zdravotně nezávadné způsoby výroby a distribuce potravin, nové metody posuzování kontaminací, chemických rizik a krizí, význam výživy pro upevňování zdraví a sladěné systémy rozboru potravin. Často je však nutné založit výzkumné práce ad hoc, a to tehdy, když se narazí na problém představující potenciální hrozbu pro zdraví člověka. Dnes může tuto potřebu výzkumu zčásti pokrýt Společné výzkumné pracoviště Komise, musí se zde ovšem zajistit větší pružnost a přiměřené finanční prostředky, aby mohly výzkumné a vývojové projekty navázat jako bezprostřední reakce na alarmující situace související s potravinami. Musí se tedy zavést odpovídající rozpočtové a administrativně technické postupy včetně pravidelného ověřování výzkumného programu a cílené výzvy k předkládání návrhů, jak na naléhavé problémy reagovat.

Vědecká spolupráce

20. V rámci systému vědecké spolupráce (SCOOP) shromažďují národní instituce a organizace ve všech členských státech informace o široce rozvětvených tématech souvisejících se zdravotní nezávadností potravin. Ale jen v omezeném počtu oblastí došlo ke koordinaci vědeckých informací se zřetelem k celkové situaci v Evropě, zatímco v mnoha případech právě pro tuto společnou dimenzi a tím pro společné posouzení rizika, chybí potřebné informace. Určení priorit pro uspořádání vědeckých informací je třeba zlepšit a musí se koordinovat s pracovním programem vědeckých výborů. V případě potřeby může být zahájena i vědecká spolupráce s třetími zeměmi.

Podpora při analýze

21. Pro potraviny živočišného původu byl zaveden systém referenčních laboratoří Společenství, které jsou nápomocny Komisi a laboratoře v členských státech při provádění speciálních rozborů. Referenční laboratoře vyvíjejí průkazné metody a pomáhají laboratořím v členských státech při jejich aplikaci. Je třeba zajistit efektivní ústřední řízení těchto laboratoří, aby tvořily skutečnou síť v zájmu Společenství. Tento úkol by mohlo převzít Společné výzkumné pracoviště, které má k dispozici potřebné vědecké kapacity a infrastrukturu. Dále by se měla zkoumat otázka zřízení společných referenčních laboratoří pro další oblasti.

Politika zdravotní nezávadnosti potravin se opírá o vědecké informace. Je nasnadě, že poradenství na základě vědy musí splňovat v záležitostech týkajících se zdravotní nezávadnosti potravin maximální kvalitativní požadavky a že musí být rozhodujícím činitelem odpovědným za ochranu zdraví spotřebitelů pohotově a spolehlivě k dispozici.

Současný systém poradenství na vědeckém základě

22. Systém poradenství na bázi vědy byl úplně přebudován v roce 1997, přičemž byl hlavní důraz kladen na rozhodující principy - maximální odborné kompetence, transparentci a nezávislost. V současné době předkládají vědecká stanoviska osmi odborných vědeckých výborů, z nichž pět pokrývá přímo nebo nepřímo sektory potravin a krmiv. Kromě toho byl zřízen Vědecký výbor pro řízení, který vypracováním doporučení k interdisciplinárním otázkám, BSE a koordinovaným metodám posuzování rizik koordinuje otázky, které se týkají více než jednoho odborného výboru (např. antibiotika - rezistence). Tento koordinační úkol je zvlášť důležitý, protože se řeší aspekty zdravotní nezávadnosti potravin stále více v celé šíři od producenta až po konečného spotřebitele. Sekretariáty jednotlivých výborů řídí pracoviště Komise.

Členové těchto výborů musí prokázat v přísném výběrovém řízení nejvyšší odbornou vědeckou úroveň. Jejich nezávislost je zaručena tím, že prohlášení musí být předávána prostřednictvím Výboru pro konflikty zájmů.

V oblasti radioaktivního zamoření potravin a krmiv byly podle čl. 31 Smlouvy Euroatomu zřízeny speciální skupiny vědeckých expertů.

Druh otázek předkládaných výborům

23. Mnoho otázek se týká hodnocení podkladů předkládaných průmyslem Komisi ke schválení (týkají se prostředků na hubení škůdců, potravin nového typu, přídatných látek a krmiv). Jiné otázky se týkají speciálních zdravotnických problémů, např. škodlivin nebo mikrobiologických rizik. Třetí kategorii tvoří obsáhlé posouzení rizika, např. v souvislosti s rezistencí na antibiotika.

Závazné vyslechnutí výborů

24. Podle některých právních předpisů v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin je Komise před předložením návrhu, který by se mohl týkat veřejného zdraví, povinna vyslechnout názor vědeckého výboru. V jiných právních předpisech v této oblasti to není závazné. Tuto situaci nutno prozkoumat, aby se zajistilo, že se všechny právní předpisy v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin přiměřeným způsobem opírají o nezávislá vědecká stanoviska.

Hranice současného systému

25. Výbory předaly od reformy asi 256 stanovisek, z nichž čtná obsahují hodnocení velkého množství jednotlivých surovin. Je zřejmé, že stávající systém nemá k dispozici dostatek kapacit a že musí zápolit s narůstajícími požadavky. Kromě toho se podařilo zvládnout nejnovější dioxinovou krizi jedine tím, že se zastavila činnost v jiných oblastech, což jasně prokázalo, že je zapotřebí systém, který umožní rychlou a pružnou reakci. Nedostatek kapacit vedl ke zpožděním, která mají své důsledky, a to jak pro legislativní programy Komise a tím pro její schopnost reagovat na problémy zdraví spotřebitelů, tak pro průmysl, jde-li o dokumenty s dopadem na toto odvětví. Tuto situaci ještě zhoršují narůstající požadavky, které žádají po vědeckých výborech návrhy programu reformy potravinových předpisů, o nichž bude v Bílé knize ještě pojednáno.

Nutnost soustavného uvádění údajů o hodnocení rizik

26. Posouzení rizika závisí na dostupnosti přesných, aktuálních vědeckých údajů. Patří k nim např. epidemiologické informace, údaje o prevalenci a krizi. Podpůrné mechanismy pro dodávání těchto informací prakticky neexistují; musí se teprve zřídit. S rozšířením Evropské unie se bude muset uvažovat i s údaji z nových členských států. Nutnost vyvinout výkonné systémy zjišťování dat na evropské a celosvětové úrovni vyžaduje nový postup, při němž by byly disponibilní zdroje optimálně využity.

Nutnost vědeckých sítí

27. Zmíněný nedostatek kapacit by se dal v mnohých oblastech odstranit, kdyby členové výborů a externí odborníci vyžadovali méně pracovní náročných přípravných prací. Pokud jde o prostředky boje proti škůdcům, biocidy a chemikálie, je posuzování rizika na úrovni Společenství již podpořeno sítí institucí v členských státech, které byly zřízeny podle odvětvových právních předpisů. Výrazně to zlepšilo práci a výkonnost příslušných odborných výborů. Umožňuje to účinný Peer Review (účinnou revizi, kontrolu) a poskytuje tak možnost optimálního využití odborných

znalostí nabízených členskými státy, aniž to negativně ovlivnilo nezávislost výborů. Mimo to nabízejí sítě široké možnosti sběru informací. Tento přístup k řešení musí být ještě rozšířen a je třeba uvážit, jak by se daly stávající sítě ještě lépe využít.

Závěry

28. Uvážíme-li nedostatky nastíněné v této kapitole, je jasné, že potřebujeme účinnější systémy, které budou sloužit obecnému cíli dokonalejší ochrany zdraví spotřebitelů a které obnoví důvěru v politiku EU na úseku zdravotní nezávadnosti potravin. Proto budou provedena v oblastech kontroly, systémů rychlého varování, výzkumu na úseku zdravotní nezávadnosti potravin, vědecké spolupráce, analytické činnosti a vědeckého poradenství prováděna další zlepšení. Následující kapitola pojednává o zřízení Evropského úřadu pro potraviny, který bude mimo jiné příslušný i pro tyto oblasti. Při zřizování tohoto ústavu a zkvalitňování dosavadního systému ve fázi přechodu bude respektována zpráva profesorů Pascala, Jamese a Kempera, jejíž název zní „Budoucnost vědeckého poradenství v EU“.

Kapitola 4: Zřízení Evropského úřadu pro potraviny (EÚP)

Komise uvažuje o zřízení nezávislého Evropského úřadu pro potraviny (EÚP), příslušného zejména pro posuzování rizik a komunikaci v otázkách zdravotní nezávadnosti potravin.

29. Za jednu ze svých nejdůležitějších priorit považuje Komise provedení účinných opatření, aby se zajistila vysoká úroveň ochrany spotřebitelů a takto se obnovila a udržela důvěra konzumentů. Tento úkol má řadu třech ploch. Za prvé to je otázka samotné důvěry, tj. jak ji získat. Za druhé se musíme postarat o to, aby byla důvěra nejen obnovena, ale, což je ještě důležitější, udržena. Jinými slovy: systém, který bude zřízen k obnovení důvěry, musí být dostatečně stabilní a pružný, aby se důvěra spotřebitelů zachovala i v dlouhodobější perspektivě.

Kromě „balíku“ opatření navrženého v Bílé knize je podle názoru Komise třeba zřídit EÚP.

Nejzávažnější důvody jsou předmětem této kapitoly. Vzhledem ke zkušenostem z minulých let a všeobecně uznávané nutnosti oddělit od sebe funkce „hodnocení rizik“ a „management rizik“, považuje Komise za potřebné rozsáhlé strukturální změny při řešení otázek zdravotní nezávadnosti potravin. V novém úřadu bude vytvořen nejučinnější nástroj k vyvolání změn, nutných k ochraně veřejného zdraví a obnovení důvěry. Je tedy zřejmé, že takový úřad musí mít na zřeteli především veřejný zájem.

Záměrem této kapitoly je podnítit veřejnou diskusi a odborné komentáře. Komise by chtěla vyslechnout v souvislosti se zřízením EÚP názor co největšího počtu těch, jichž se to týká. Proto vyzývá všechny zainteresované, aby předložili do konce dubna t. r. své komentáře.

Potenciální sféra činnosti úřadu

30. Úloha úřadu, o který jde, musí být definována se zřetelem k procesu analýzy rizika, který zahrnuje hodnocení rizik, jejich management a komunikaci o něm.

31. Účelem hodnocení rizik je vědecké poradenství. Odborná a aktuální doporučení opět předpokládají široce pojatý sběr informací a jejich analýzu. Důležitou úlohu při získávání vědeckých poznatků sehrávají sítě sloužící ke sledování a kontrole veřejného zdraví a zdravotního stavu zvířat, informační systémy pro zemědělství, systémy rychlého varování a výzkumné a vývojové programy.

32. Management rizika se skládá ze dvou částí, a to legislativy a dohledu.

U legislativy rozlišujeme primární předpisy, které vydává Rada samotná nebo na základě spolurozhodování s Evropským Parlamentem a prováděcí předpisy, které vydává Komise v rámci svých pravomocí. Legislativa vychází z politického rozhodnutí; neopírá se výlučně o vědecké výroky, ale o širší posouzení v rámci převládajících přání a potřeb. Management rizik a hodnocení rizik musí být jasně od sebe oddělené.

Ve své roli ochránkyně smlouvy je Komise odpovědná za to, že budou právní předpisy Společenství řádně převedeny do národního práva a že je budou národní úřady v členských státech řádně aplikovat a prosazovat. Tuto dozorčí funkci plní Potravinový a veterinární úřad Komise, který podává o své činnosti hlášení a vyslovuje doporučení. Jeho zprávy představují pro Komisi jednu z nejdůležitějších pomoci při rozhodování, jde-li o to, mají-li se ochranná opatření uplatňovat v rámci Společenství nebo vůči dovozům z třetích zemí nebo mají-li být vůči členským státům zahájena řízení za porušení smlouvy. I v případě, že jde o to, uznat uzavřením dohod s třetími zeměmi rovnocennost kontrol zdravotní nezávadnosti potravin v rámci WTO/SPS, radí se Komise s Potravinovým a veterinárním úřadem, který posoudí zdravotní situaci v třetích zemích.

33. Zahrnutí managementu rizika do mandátu úřadu by vyvolalo tři velmi závažné problémy:

Za prvé je to vážná obava, že by mohlo přenesení legislativních pravomocí na nezávislý úřad vyvolat neoprávněné oslabení demokratické odpovědnosti. Současný rozhodovací proces se vyznačuje

vysokou mírou odpovědnosti a průhlednosti, jaká je na decentralizovaném stupni asi ztěžší dosažitelná. Za druhé, má-li být dozorčí funkce Komise z hlediska spotřebitele účinná, musí tvořit těžiště procesu managementu rizika, a to především zajištěním, že budou doporučení formulovaná na základě dozorčí činnosti přiměřeně plněna. Má-li Komise plnit to, čím byla ve smlouvách pověřena, musí jí být ponechána jak legislativa tak dozor.

Za třetí nepřipouštějí platná ustanovení vztahující se na orgány a instituce Evropské unie úřad, vybavený legislativní pravomocí; zřízení takového úřadu by si vyžádalo změnu smlouvy ES. Z těchto důvodů se přenesení příslušnosti pro management rizik na úřad nenavrhuje.

34. Komunikace o riziku: Komunikace o riziku je rozhodující pro průběžnou informovanost spotřebitele a utlumení neopodstatněných obav, pokud jde o zdravotní nezávadnost (bezpečnost) potravin. Předpokládá, že budou příslušná vědecká doporučení předána rychle resp. při zachování obchodních tajemství, široké veřejnosti k dispozici. Mimo to musí spotřebitelé dostávat snadno dostupné a srozumitelné informace týkající se i jiných problémů souvisejících s ochranou zdraví.

Výhoda úřadu

Mají-li být opatření účinná, přiměřená a pohotově proveditelná, je třeba, aby se vědecké hodnocení rizik setkávalo s co nejširším pochopením.

35. Úřad by byl příslušný pro přípravu a uskutečňování poradenství na základě poznatků vědy, sběr a analýzu informací jako podkladů pro svá rozhodnutí a pro rozhodovací proces Společenství, pro sledování a kontrolu vývojových trendů v sektorech týkajících se zdravotní nezávadnosti potravin a pro sdělování výsledků všem zúčastněným stranám.

Způsobem řešení svých úkolů by musel úřad demonstrovat nejvyšší míru nezávislosti, vědecké kompetence a transparence své činnosti. Mohl by se tak rychle stát určující autoritou pro spotřebitele, potravinářský průmysl, instituce jednotlivých států a jiné aktéry na mezinárodní úrovni.

36. Úřad by byl ideálním fórem pro koncipování pružných a pohotových reakcí na nové výzvy. Pro všechny zúčastněné by představoval výlučného a ve středu pozornosti stojícího diskusního partnera. Jednal by nejen jako centrum s nejvyšší vědeckou kompetencí, ale byl by i k dispozici spotřebitelům, aby jim poradil v případě důležitých nových skutečností v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin. Prováděl by osvětovou činnost, aby se spotřebitelé mohli rozhodovat se znalostí věci a aby byli o otázkách zdravotní nezávadnosti potravin lépe informováni.

37. Úřad musí těsně spolupracovat s národními vědeckými grémii a institucemi zabývajícími se zdravotní nezávadností potravin. V rámci Evropy i mimo ni je třeba vybudovat síť vědeckých kontaktů, v jejichž středu by byl tento úřad, který by zaručil, že se na analytickém procesu podílejí všichni, jichž se to týká a že se báze předaných doporučení setká s větším pochopením a bude v širší míře akceptována.

Komise a ostatní orgány Společenství sehraji významnou roli při podpoře EÚP a postarají se o to, aby byl po finanční a personální stránce dostatečně vybaven; dále je třeba, aby v plném rozsahu přihlížely k rozhodnutím úřadu.

Účel EÚP

Hlavním účelem EÚP je přispět v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin k vysoké úrovni ochrany zdraví spotřebitelů s tím, aby se obnovila a udržela jejich důvěra.

38. Má-li úřad úspěšně plnit své úkoly, musí se řídit zásadou nezávislosti, nejvyšší odborné kompetence a transparence. S tím je nesporně spjat požadavek, aby měl EÚP při své činnosti na zřeteli vysokou odpovědnost vůči evropským institucím a občanům.

-Úřad se tedy musí orientovat na vědecké poznatky nejvyšší kvality,

musí být nezávislý na ekonomických a politických zájmech,

musí souhlasit s důsledně veřejnými šetřeními,

musí představovat vědeckou autoritu a

těsně spolupracovat s národními vědeckými zařízeními a institucemi.

39. Bílá kniha uvádí zkušenosti Komise při práci s vědeckými doporučeními; opírá se o ověřování řady existujících modelů jako jsou Evropská agentura pro posuzování léčiv (EMEA) a Úřad USA pro potraviny a léky (FDA - US Food and Drug Administration). Pozornost byla věnována i zprávě profesorů Jamese, Kempera a Pascala o budoucnosti vědeckého poradenství v Evropské unii. Komise se domnívá, že by měl mít EÚP charakter právnické osoby nezávislé na současných orgánech EU, aby mohl nezávisle plnit své úkoly při hodnocení rizik a navazovat odpovídající komunikaci a docilovat při ochraně zdraví a získávání důvěry maximální účinek.

40. Jak již bylo vysvětleno dříve, vyplývá z platných ustanovení smlouvy omezení úkolů, které mohou být EÚP svěřeny; to však neznamená, že by nepřicházelo v úvahu případné pozdější rozšíření jeho sféry působnosti. Tato otázka by měla být zkoumána jen z hlediska zkušeností nabytých s úřadem a

získané důvěry, včetně případné změny smlouvy.

41. Nezávislost: Nový úřad musí převzít současnou praxi, podle níž se od vědců, účastnících se poradenství vyžaduje, aby se ve své nezávislosti řídili přísnými pravidly. Má-li se obnovit důvěra spotřebitelů, musí úřad konat nejen nezávisle na vnějším tlaku, ale tuto skutečnost musí akceptovat i všichni, jichž se to týká. Úřad musí být reprezentativní a odpovědný. Komise bude zkoumat, jak zabezpečit, aby úřad našel správný vztah mezi nezávislostí a odpovědností za svou činnost a současně přihlížel k stanoviskům jiných orgánů a zájmových skupin. Zvláště obezřetně je třeba postupovat při výběru osoby pověřené vedením úřadu.

42. Nejvyšší odborná kompetence: Aby mohl úřad fungovat jako rozhodující středisko s nejvyšší vědeckou pravomocí a rozhodovat o sporných vědeckých otázkách, musí se rychle prosadit na mezinárodní úrovni. Předpokládá to nejen vynikající a nezávislé vědecké pracovníky, ale i vyhledání a získání maximálně kvalifikovaných spolupracovníků a optimální využívání dostupných informačních systémů. Zvláštní pozornost nutno věnovat výběru personálu, aby byli zaměstnání dostatečně kvalifikovaní odborníci, kteří by mohli nezávislým vědeckým pracovníkům, odpovědným za vypracování vědeckých doporučení, připravovat podklady a zajišťovat sběr a analýzu odpovídajících dat. Kromě toho by bylo třeba zřídít systémy pro vyhledání a případné oslovení nejlepších vědeckých pracovníků různých disciplín.

Dále je důležité, aby mohl úřad dostatečně pohotově reagovat a aby byl natolik pružný, aby mohl vyvíjet činnost v alarmujících situacích souvisejících s zdravotní nezávadností potravin a na druhé straně pracovat i na dlouhodobějších projektech.

43. Transparence znamená nejen rychlé a otevřené předkládání pracovních výsledků a doporučení úřadu, ale i to, že k nim vedoucí procesy probíhají co možná otevřeně, aby občané skutečně mohli využívat základní právo přístupu k informacím, zakotvené ve smlouvě. Předpokládá to, že úřad ve své činnosti používá jasné, veřejnosti známé metody.

Dále je třeba, aby byly veřejně přístupné i bližší informace týkající se pracovního programu úřadu. Při jednáních předcházejících vypracování vědeckých doporučení je sice třeba dodržovat zásady důvěrnosti, ale prezentace a vysvětlení musí být co nejotevřenější. Úřad bude i napříště předkládat doporučení Komisi a Parlamentu, jakmile budou k dispozici; současně však budou uveřejněna prostřednictvím Internetu, aby byli dokonale informováni všichni, jichž se týkají.

Úkoly úřadu

44. Podle plánu je úřad příslušný pro poradenství na vědeckém základě, sběr a analýzu informací a pro komunikaci o riziku. O těchto tématech pojednávají kapitoly 3 a 7.

45. Poradenství na vědeckém základě: Úkolem úřadu by mělo být poskytování vědeckých konzultací a informací Komisi ve všech otázkách důležitých přímo nebo nepřímo pro zdraví a bezpečnost spotřebitelů při konzumaci potravin. Jeho pracovní oblast bude tedy zahrnovat prvovýrobu (zemědělské a veterinární aspekty), průmyslové technologie, skladování, distribuci a maloobchod. Má se zaměřit jak na rizika tak na otázky výživy. Úřad se bude dále zabývat otázkami zdraví a ochrany zvířat a uvažovat i hodnocení rizik z jiných sektorů, především z oblasti životního prostředí a chemie, pokud jsou tato hodnocení rizik v rozporu s posuzováním rizik z hlediska potravin.

Komise je toho názoru, že by měla jádro navrhovaného úřadu představovat činnost, kterou dnes plní vědecké výbory pověřené otázkami zdravotní nezávadnosti potravin. V této souvislosti je třeba ověřit strukturu a mandát existujících vědeckých výborů, aby se zajistilo, že vědecké poradenství pokryje celou sféru kompetencí úřadu. Výbory budou předkládat na žádost Komise doporučení. Dále by měly vyvíjet prognostickou činnost a signalizovat nově se vyskytující zdravotní ohrožení nebo problémy; v těchto případech by měl úřad za úkol řídit se těmito pokyny.

46. Je třeba, aby úřad vyvinul mechanismy pro rychlé vyhledání vědeckých odborníků v Evropské unii i mimo ni. Úřad tedy musí mít přístup k celosvětové síti nejvyšších vědeckých kompetencí a být natolik pružný, aby mohl na změny situace pohotově reagovat.

47. Úřad musí dokázat soustavně sledovat nejnovější směry vědeckého vývoje a odhalovat mezery v řešených vědeckých pracích nebo tématech, na něž je podle jeho názoru třeba se rychle zaměřit. Měl by mít k dispozici vlastní rozpočet, aby mohl zadávat cílené výzkumné práce ad hoc, které jsou zapotřebí jako reakce na výskyt nepředvídaných zdravotních ohrožení. Při tom by měl spolupracovat se Společným výzkumným pracovištěm Komise, národními vědeckými instituty a mezinárodními organizacemi. Musel by sledovat i činnosti sítí vybudovaných v rámci výzkumných programů Společenství; vyžaduje to mechanismy pro v obou směrech probíhající interakci mezi těmito programy a úřadem.

48. Vědecké výbory se musí dokázat soustředit na svůj hlavní úkol, vypracovávání vědeckých doporučení. Měl by jim napomáhat vědecký sekretariát fungující jako spojnice mezi nimi a manažery rizik. Dále je třeba postarat se o vytvoření interní vědecké podpůrné báze, která převezme valnou část

přípravných prací pro výbory.

49. Sběr a analýza informací: Je naléhavě třeba najít a využívat informace o otázkách zdravotní nezávadnosti potravin, které jsou v současné době k dispozici jak v rámci Společenství tak na celosvětové úrovni. Jednalo by se o jeden z nejzávažnějších úkolů úřadu a v této sféře se dají provést ještě mnohá zlepšení. Jsou-li informace účelně zpracovány, mohou velmi přispět k tomu, aby byly co nejrychleji rozpoznány potenciální problémy a aby byly při vědeckých poradách projednávány i dalekosáhlejší zdravotní důsledky.

50. Od úřadu se očekává, že bude jednat se značnou mírou předvídavosti, vypracovávat a provádět programy ke sledování a kontrole zdravotní nezávadnosti potravin. Za tímto účelem musí navázat síť kontaktů se srovnatelnými institucemi, laboratořemi a svazy spotřebitelů uvnitř Evropské unie i ve třetích zemích.

Úřad musí dokázat zaručit zhodnocení programových výsledků v reálném čase a bezodkladnou reakci, aby byla skutečná i možná ohrožení rychle identifikována. Kromě toho je třeba, aby úřad vyvinul prognostický systém pro včasné rozpoznání nově se vyskytujícího ohrožení, aby se mohlo zabránit krizím.

51. Komunikace: Schopnost bezprostředně a otevřeně komunikovat se spotřebiteli o otázkách potravin zajistí úřadu vysokou popularitu. Bude muset najít vhodné cesty, jak informovat všechny, jichž se týká, o svých činnostech, a to nejen o vědeckých doporučeních, ale i o výsledcích svých dozorčích a kontrolních programů.

Úřad se musí stát nesporným prvním odrazovým místem, jakmile budou zapotřebí vědecké informace o zdravotní nezávadnosti potravin a otázkách výživy nebo jakmile vzniknou v souvislosti s nimi problémy. V rámci svého závazku, jímž je obnovení důvěry spotřebitelů, musí dále zajistit publikování přiměřených informací k těmto tématům. Odpovědnost za sdělení rozhodnutí týkajících se managementu rizik bude mít přirozeně nadále Komise.

Reakce na krize

52. Vznikne-li v souvislosti se zdravotní nezávadností potravin nebezpečná situace, shromáždí a analyzuje úřad relevantní informace, předá je Komisi a členským státům a pohotově připraví potřebné vědecké a odborné poznatky, aby mohl nabídnout co možná optimální vědeckou konzultaci. Úřad musí reagovat na krize rychle a účinně a představuje důležitou základnu pro reakci celého Společenství. Umožní to lepší zvládnutí krizových situací na evropské úrovni a ukáže spotřebiteli, že jsou problémy řešeny s předstihem.

53. Úřad bude používat systém rychlého varování, jehož pomocí budou naléhavé problémy zdravotní nezávadnosti potravin rozpoznány a pohotově signalizovány. Protože je Komise součástí sítě, dostane potřebné informace v reálném čase. Podle druhu krize může být úřad pověřen dalším monitoringem, k čemuž patří i kontrola a epidemiologický dozor.

Propojení s národními pracovišti a vědeckými instituty

54. EÚP musí být institucí s vysokou mírou důvěryhodnosti aktivit: měl by těsně spolupracovat s národními vědeckými grémii a institucemi příslušnými pro zdravotní nezávadnost potravin a měl by využívat jejich kompetence. Mohla by se tak vytvořit síť, která by mohla přispívat k nejvyšší účinnému využívání již existujících zařízení a zdrojů. Proto bude jedním z úkolů EÚP navazovat kontakty se špičkovými výzkumnými centry, které umožní jeho vlastnímu personálu využívat rad předních kompetentních vědeckých pracovišť všech příslušných disciplín na evropské a mezinárodní úrovni. Stejně tak budou mít příslušné národní instituce přístup k vědeckým poznatkům nejvyšší úrovně. Dynamickou výměnou informací v obou směrech nabude úřad na významu. Během času tak získá ve Společenství pověst nejvyšší autority v otázkách zdravotní nezávadnosti potravin.

55. Nutno se postarat o to, aby byly stávající vědecké a technické kapacity a infrastruktury Společného výzkumného pracoviště Komise (GFS) v rámci této sítě co nejlépe využity.

Interakce s příslušnými pracovišti Komise

56. Úřad musí od samého začátku své činnosti velmi těsně spolupracovat s Komisí. Platí to zejména pro pracoviště zabývající se vypracováváním a prosazováním právních norem a prováděním kontrol a inspekcí (Potravinový a veterinární úřad) a Společného výzkumného pracoviště, jakož i pro sekce zabývající se výzkumem a vývojem. Tím se zabezpečí, že budou pracovní výsledky úřadu optimálně využity a že bude úřad samotný aktuálně informován o všech otázkách bezprostředního významu pro jeho vlastní činnost. Současně je třeba postarat se i o to, aby úřad přihlížel k požadavkům pracovišť Komise. Tato interakce přirozeně nesmí oslabit specifickou úlohu úřadu.

Vybavení prostředky

57. Prostředky potřebné k vybudování a provozu systémů vědeckého poradenství, ke sběru a analýze

informací a k efektivnímu propojení s vědeckými institucemi v členských státech nesmíme podceňovat. Kromě vědeckého poradenství a komunikace se bude úřad muset věnovat administrativním a finančním činnostem značného rozsahu. Bude instalovat velké množství informačních a komunikačních technologií a jejich používání propagovat u národních pracovišť a zařízení příslušných pro zdravotní nezávadnost potravin. Efektivnost úřadu bude nakonec záviset na tom, bude-li mít po kvantitativní i kvalitativní stránce k dispozici dostatek personálních, finančních a materiálních zdrojů. Potřebné prostředky mohou být vyčísleny teprve po skončení konzultací a předložení podrobných realizačních studií. Konečné údaje budou předloženy společně s konečným návrhem Komise na zřízení úřadu; přitom bude brán zřetel na blížící se rozhovory v Komisi o politických prioritách a z nich vyplývající přiděly finančních prostředků.

Sídlo úřadu

58. Má-li úřad účinně plnit své funkce a má-li být k dispozici pro rychlé konzultace v krizových situacích, bude muset velmi těsně spolupracovat s pracovišti Komise příslušnými pro zdravotní nezávadnost potravin a s ostatními orgány Společenství. Úřad by měl být rovněž snadno dostupný, a to nejen pro vědecké pracovníky, kteří byli vyzváni k vypracování vědeckých posudků, ale i pro všechny zájemce, kteří potřebují znát stanovisko úřadu. Je to důležité nejen z hlediska co nejefektivnějšího využití zdrojů, ale i pro to, aby se demonstrovala otevřenost a dostupnost úřadu, především s ohledem na jeho komunikační úlohu. Na základě těchto úvah Komise soudí, že by úřad měl sídlit ve snadno dostupném městě.

Vstupní země

59. Země připravující se na vstup by se měly na činnosti úřadu podílet; odpovídá to závěrům zasedání Evropské rady v Luxemburgu, kde bylo zdůrazněno, jak důležité je pro tyto země důvěrné seznámení se s pracovními metodami a politikami Unie. Příslušná opatření mají být provedena v průběhu prací na zřízení úřadu.

Časový plán

Podle názoru Komise je třeba postupovat při zřizování úřadu podle časového harmonogramu, který předpokládá plynulou realizaci.

60. Pro formální zřízení nového úřadu se počítá s následujícím časovým postupem:

- Uveřejnění Bílé knihy: leden 2000

- Termín konzultací: do konce dubna 2000

- Návrh Komise: září 2000

- Zmocňující právní předpis: prosinec 2001

- Zahájení činnosti úřadu: 2002

61. Tento časový plán je sice náročný, zejména pokud jde o rozsah projektu, Komise se však na základě své zkušenosti se zřizováním EMEA domnívá, že je splnitelný. Je třeba postarat se nejen o to, aby nový úřad zahájil činnost co nejdříve, ale je také zapotřebí zdokonalit stávající systém. Komise zřídí speciální tým, aby byly všechny v této kapitole nastíněné úkoly rychle zahájeny.

62. Centrem opatření, která se musí provést, aby byl úřad skutečně ve dvou letech funkční, představuje rozvoj současného systému hodnocení rizik a komunikace o nich. S ohledem na prostředky, které bude mít na oba příští roky k dispozici, bude Komise zkoumat možnost, jak již ve fázi předcházející zřízení úřadu rozvinout současné struktury jako pomocná vědecká a poradenská zařízení.

Kapitola 5: Aspekty právní regulace

63. V kapitole 4 Komise zdůraznila, proč musí mít management rizik institucionální rámec s plnou politickou odpovědností. Bez ohledu na navržené zřízení EÚP zůstává vypracování právních předpisů úkolem Komise, Evropského parlamentu a Rady.

64. Evropská unie vydala mnoho právních předpisů týkajících se prvovýroby zemědělských produktů a výroby potravin. Tyto právní předpisy byly vypracovány během posledních 30 let a odrážejí souhrn vědeckých, společenských, politických a ekonomických sil, které působily zejména při utváření vnitřního trhu; tento vývoj však nevykazoval žádnou všeobecnou soudržnost. To byl důvod, proč již Zelená kniha „Všeobecné zásady potravinového práva v Evropské unii“ (KOM/97/ 176 konečné znění) poukazovala na to, že je třeba provést obsáhlou revizi potravinového práva.

65. Výroba potravin je nesmírně komplexní. Výrobky živočišného a rostlinného původu v sobě nesou ohrožení mikrobiologickou a chemickou kontaminací. Přesto dokázal současný právní rámec a jeho operativní praktická realizace zabezpečit spotřebitelům v EU všeobecně vysokou úroveň zdravotní ochrany. Skutečný problém nespočítá ani tak v nedostatku právních nástrojů, ale spíše ve velké

odlišnosti prostředků, jimiž se v různých sektorech reaguje na určité situace nebo v počtech opatření, která se musí zavést, přesahuje-li problém z jednoho sektoru do jiného. Největší slabinou systému je to, že chybí jasná povinnost všech zúčastněných vydat v případě možného rizika včasné varování, aby mohlo být dostatečně brzy provedeno potřebné vědecké posouzení a nutná ochranná opatření umožňující na úrovni EU jednat produktivně a nikoliv reaktivně.

Všechna navržená opatření včetně priorit a pravděpodobného časového plánu jsou uvedena v příloze. Závěrečné práce na některých iniciativách mohou být nicméně ovlivněny případnými problémy se zdroji.

Nový právní rámec pro zdravotní nezávadnost potravin

Pro zdravotní nezávadnost potravin musí být vytvořen propojený a transparentní soubor pravidel.

66. Komise hodlá předložit návrhy nového právního rámce, který stanoví zásady zabezpečení jednotného postupu a principy, povinnosti a pojmy, platné v této sféře. Návrhy mají přihlížet k výsledkům obsáhlých konzultací, které Komise zahájila v roce 1997 publikací své Zelené knihy o potravinovém právu, dále mají stanovit společné zásady potravinového práva a vyhlásit zdravotní nezávadnost potravin jako primární cíl potravinového práva EU.

67. Návrhy Komise budou zahrnovat i všeobecné potravinové právo obsahující zásady pro zajištění zdravotní nezávadnosti potravin uvedené v kapitole 2. K těmto návrhům mají být nejdříve a co nejobsáhleji vyloučeny názory všech zúčastněných a pokud to bude zapotřebí, bude provedeno posouzení důsledků návrhů pro právní předpisy. Jednotlivé právní předpisy musí být jasné a dobře srozumitelné, aby je mohli využívat všichni zúčastnění. Kromě toho je zapotřebí těsná spolupráce s příslušnými úřady na odpovídajících úrovních v členských státech, aby se zabezpečilo, že jsou předpisy řádně a důsledně dodržovány a prosazovány a že nevznikají zbytečné administrativní výdaje.

68. Tyto návrhy budou také tvořit obecný rámec pro ty oblasti, které nejsou pokryty specifickými sladěnými předpisy, jimiž se - jak to vypracoval Evropský soudní dvůr v právním výroku „Cassis de Dijon“ - vzájemným uznáním zajistí bezporuchové fungování vnitřního trhu. Podle tohoto principu mohou členské státy v případě, že neexistuje harmonizace v rámci Společenství, omezit uvedení výrobku, který byl v jiném členském státě řádně (zákonně) dán do oběhu, jedině tehdy, je-li to opodstatněno legitimním obecným zájmem jako je např. ochrana veřejného zdraví a jsou-li přijata přiměřená opatření. V této souvislosti bude Komise nadále využívat všechny prostředky, které má k dispozici - jak formální (postup při porušení smlouvy) tak neformální (sítě a setkání zástupců členských států atd.), aby urovnala názorové rozdíly na překážky obchodu. Na úrovni Společenství jsou přijímána opatření v případě, že se překážka obchodu jeví z důvodů zdravotní nezávadnosti potravin jako opodstatněná.

Nový právní rámec pro krmiva

Zdravotní nezávadnost potravin živočišného původu začíná u zdravotně nezávadných krmiv pro zvířata.

69. I když nemůže stanovení právních předpisů zabránit všemu, k čemu může v potravinovém a krmivovém řetězci dojít, může vhodnými ustanoveními a kontrolami umožnit včasné rozpoznání problémů a rychlá nápravná opatření. Jako příklad poslouží opatření nutná v sektoru krmiv. Zásady zdravotní nezávadnosti potravin, uvedené v kapitole 2, by měly platit i pro sektor krmiv, především v zájmu ujasnění odpovědnosti výrobců krmiv a zajištění obsáhlé klauzule o bezpečnosti. Přesněji formulováno, musí se jednoznačně stanovit, které výstupní produkty (odpady), včetně vedlejších produktů jatek, smějí či nesmějí být použity při výrobě krmiv. Nejjednoznačnější reakcí na současný nedostatek takového ustanovení by byl pozitivní seznam výstupních krmivových produktů; jde však o komplexní a časově náročný úkol. Krátkodobě se musí rozšířit současný negativní seznam. Komise se však zavázala, že střednědobě vypracuje pozitivní seznam. Dále má být navržena revize právních předpisů Společenství, aby se z krmivového řetězce vyloučila uhynulá zvířata a konfiskáty. Jako krmiva by mohly potom sloužit pouze živočišné produkty s osvědčením požitelnosti.

Dále má být předložen návrh právních předpisů týkajících se hodnocení, schvalování a označování nových krmiv, zejména geneticky modifikovaných organizmů (dále jen GMO) a z nich vyrobených krmiv.

Je třeba definovat různé kategorie výrobků používaných ve výživě zvířat (přísady, léčiva, doplňky výživy), aby se zabránilo vzniku mezních oblastí a jasně stanovilo, která ustanovení v kterých případech použít. V rámci své široce koncipované strategie potírání a útlumu rezistence na antibiotika hodlá Komise sledovat zákaz resp. postupné zastavení používání antibiotik jako růstových stimulantů v EU podle toho, jak se budou případně aplikovat v humánní a veterinární medicíně.

Protože jsou nyní příčiny a následky dioxinové krize jasnější, je jasné, že by pro krmivářský průmysl měly platit stejné přísné předpisy a kontroly jako pro výrobce potravin. Dioxinová krize se mohla vyvinout a rozšířit po celém potravinovém řetězci, protože chyběly interní kontroly (dobrá výrobní

praxe, vlastní kontroly, krizové plány) a možnosti zjištění původu. Mají být navrženy právní předpisy, které by přispěly k odstranění těchto závad; zahrnují i úřední schválení všech krmivářských podniků a úřední kontroly na úrovni jednotlivých států i Společenství. Aby byl právní rámec sektoru krmiv koordinován s právním rámcem potravinového sektoru, má být do systému pro rychlé varování u potraviny integrován stejný systém pro krmiva.

Zdraví a správný chov zvířat

Zdravotní stav a správný chov zvířat určených k produkci potravin mají pro veřejné zdraví a ochranu spotřebitelů zásadní význam.

70. Zdravotní stav zvířat je i důležitým faktorem zdravotní nezávadnosti (bezpečnosti) potravin. Některé choroby, tzv. zoonózy, (např. tuberkulóza, salmonelóza a listerióza) jsou kontaminovanými potravinami přenosné na člověka. Tato onemocnění mohou být pro některé části obyvatelstva zvlášť závažná. Listerióza může vyvolat encefalitidu a potraty; rovněž salmonelóza představuje pro veřejné zdraví nový problém. Spolehlivý zásah předpokládá přesný obraz situace. Vyžaduje to tedy kontrolu potravinami přenášených chorob a zoonóz v rámci Společenství a zavedení jednotných ohlašovacích povinností. Informace z nich získané usnadní Komisi stanovení cílů a provedení účinných opatření ke snížení častého výskytu zoonóz.

Je třeba, aby současné programy likvidace infekcí a kontrolní programy jako jsou programy vypracované pro tuberkulózu a brucelózu, pokračovaly a pokud možno zintenzivnily, především v členských státech, v nichž je u těchto chorob situace ještě problematická. Zvláštní pozornost by se měla věnovat potírání echinokokózy a *Brucella melitensis* v středomořských regionech. Informace o sledování zoonóz nutno lépe využívat, aby se mohly na úrovni EU stanovit lepší programy. V této Bílé knize jsou předloženy návrhy speciálně zaměřené na to, aby se zdraví zvířat a jejich správný chov dotýkaly jen potud, pokud se to bezprostředně týká politiky zdravotní nezávadnosti potravin. Komise si je vědoma skutečnosti, že otázky zdraví zvířat a jejich správného chovu mají širší význam. V Bílé knize se uznává, že se musí v potravinové politice více přihlížet k otázkám správného chovu jednotlivých druhů zvířat. V právních předpisech se musí odrazit zejména důsledky pro kvalitu a zdravotní nezávadnost živočišných výrobků určených ke konzumaci.

71. Většina právních předpisů týkajících se BSE/TSE byla vydána na bázi ad hoc formou ochranných opatření. Podle definice nevyžaduje přijetí těchto opatření účast všech orgánů Společenství. Tato opatření také nepředstavují žádný provázaný postup. Komise uvedla tento problém na program jednání, když předložila Evropskému parlamentu a Radě obsažný návrh podle článku 152 smlouvy ES. Tento návrh zahrnuje všechna opatření k potírání BSE a jiných přenosných spongiformních encefalopatií (TSE). Až do přijetí tohoto návrhu budou prováděna neodkladná opatření, aby byla v mezidobí zabezpečena vysoká úroveň zdravotní ochrany. K nejdůležitějším opatřením patří předpisy týkající se neškodné likvidace specifikovaného rizikových surovin spolu s předběžnou klasifikací podle statutu BSE, intenzivnější epidemiologická kontrola testování určitých rizikovějších zvířat (úhyny, nucené porážky) a aktualizace zákazů krmiv a vývozů s využitím nejnovějších vědeckých poznatků. Mimo to se Komise domnívá, že jsou v celé EU žádoucí další testy zjišťování nových případů BSE. Přirozeně to závisí na dostupnosti vhodných testů post- mortem. Komise bude tuto otázku aktivně sledovat a se zřetelem k vývojovým trendům předkládat návrhy vhodných testovacích programů.

Hygiena

Koordinovaný a komplexní postup v oblasti hygieny je významným prvkem zdravotní nezávadnosti potravin.

72. Společenství vydalo v průběhu doby obsáhlá ustanovení týkající se hygieny potravin. Patří k nim víc než 20 právních úprav, které mají zajistit nezávadnost vyrobených a do distribuce předaných potravin. Tato ustanovení byla ovšem přijata jako jednotlivé reakce na požadavky vnitřního trhu se zřetelem k zajištění vysoké úrovně ochrany zdraví. Vedlo to k celé řadě odlišných hygienických ustanovení - podle toho, jde-li o potraviny živočišného nebo rostlinného původu - která jsou oprávněná jen z důvodů vyvolaných v minulosti. Některé oblasti tato ustanovení vůbec nepředpokládala, jako např. výroba potravin rostlinného původu v zemědělském podniku (prvovýroba). Proto má být navržena nová obsáhlá úprava, která by platné právní předpisy nově pojala tak, aby byly v celém řetězci výroby potravin jasné a provázané. Hlavním motivem nové úpravy hygienických předpisů je skutečnost, že provozovatelé potravinářských podniků nesou plnou odpovědnost za nezávadnost jimi vyráběných potravin. Tuto nezávadnost musí zaručit analýzy rizik, zásady kontroly a dodržování hygienických předpisů na všech úrovních potravinového řetězce. Komise bude zkoumat, jak malým a středním podnikům co nejlépe pomoci při aplikaci těchto předpisů, zejména dotací směřujících k uplatnění těchto nařízení. Kromě toho má být zavedena metoda pro stanovení mikrobiologických kritérií a pokud by to bylo zapotřebí, cílů pro zdravotní nezávadnost potravin.

Kontaminanty a rezidua

Pro kontaminanty a rezidua je třeba stanovit mezní hodnoty a sledovat je.

73. Pod pojem „kontaminanty“ spadají obvykle látky, které se do potravin nepřidávají záměrně. Mohou pocházet z kontaminace prostředí nebo souviset se zemědělskými postupy a výrobou, zpracováním, skladováním, balením a dopravou, případně s podvodnými praktikami. Speciální předpisy EU existují jen pro některé kontaminanty, třebaže na úrovni jednotlivých států existuje mnoho opatření. Vede to de facto k nesouladu opatření na ochranu zdraví spotřebitelů v EU, ale představuje to i praktické problémy pro kontrolní úřady a průmysl. Závažnost této odlišnosti prokázala dioxinová krize, při které byly v rámci ochranných opatření stanoveny mezní hodnoty ad hoc, které platily pro výrobky belgického původu. Je tedy jednoznačně třeba stanovit pro kontaminanty společné mezní hodnoty v rozsahu celého potravinového řetězce od krmiv až po potraviny. Vědecká báze pro stanovení těchto mezních hodnot musí být vytvořena přednostně.

74. Některé látky se přidávají do potravin záměrně. Patří k nim rezidua látek určených proti škůdcům v potravinách rostlinného i živočišného původu a veterinárních léků v potravinách živočišného původu. Společenství vydalo právní předpisy pro stanovení nejvyšších limitů pro rezidua těchto látek v potravinách a zemědělských výrobcích. Členské státy jsou povinny sledovat dodržování těchto mezních hodnot; příslušné požadavky však nejsou jednotné a dozor se provádí různě. Kromě toho existuje omezený počet akreditovaných laboratoří, které v členských státech tento dozor provádějí. Pokud jde o prostředky boje proti škůdcům, snaží se Komise postupně stanovit mezní limity pro všechny vazby prostředků boje proti škůdcům se základními produkty. Je nezbytné provádět opatření k odstranění nedostatků v dozoru a laboratorních zkouškách.

V současné době je na trhu velký počet látek proti škůdcům, které dosud nebyly na úrovni Společenství posouzeny. Až do tohoto posouzení se bude požadovat pro všechny nové látky proti škůdcům povolení přístupu na trh. U látek proti škůdcům musí být tedy povolovací řízení urychleno. Současně je třeba racionalizovat revizi povolení stávajících prostředků boje proti škůdcům, aby byly likvidovány výrobky, o jejichž nezávadnosti nejsou k dispozici žádné údaje nebo u nichž jsou pochybnosti. Tímto způsobem je podporováno používání nezávadných prostředků boje proti škůdcům. Posuzování rizika při schvalování látek proti škůdcům je ovšem negativně ovlivněno nedostatkem přesných údajů o stravovacích zvyklostech. K překrytí této mezery bude provedena rozsáhlejší studie ke zřízení databanky o stravovacích zvyklostech; tato databanka bude důležitým nástrojem i pro posuzování rizika jiných škodlivin, přísad atd.

75. Legislativa týkající se radioaktivní kontaminace krmiv a potravin se vydává podle článku 31 Smlouvy o Euratomu a v případě dovozů podle článku 133 této smlouvy. V této souvislosti se soustavně revidují právní předpisy vydané po Černobyli.

Potraviny nového typu (Novel Food)

Ustanovení Společenství o potravinách nového typu musí být zpřísněna a musí být racionálnější.

76. Postupy povolování vstupu nových potravin na trh (to znamená potraviny a jejich složky, které ještě nebyly použity ke konzumaci, zejména ty, které obsahují geneticky modifikované organismy nebo byly z nich vyrobeny) by měly být zřetelnější a průhlednější. Výjimky z těchto ustanovení je třeba revidovat. Komise pro to schválí prováděcí nařízení, v němž budou vysvětleny postupy stanovené v nařízení o potravinách nového typu (Novel Food - směrnice (ES) č. 258/97) a ve vhodný čas předloží i novelizaci k tomuto nařízení v souladu s revidovaným právním rámcem pro záměrné uvolňování geneticky modifikovaných organismů podle směrnice 90/220/EHS. Kromě toho musí být doplněny a sladěny předpisy pro označení výrobků.

Přídavné, pomocné a aromatické látky, obaly a ozáření

Platné právní předpisy Společenství o přídavných, pomocných a aromatických látkách, obalech a ozáření musí být aktualizovány a doplněny.

77. Právní předpisy týkající se přídavných, pomocných a aromatických látek do potravin musí být v mnohém změněny. Za prvé by měly být prováděcí pravomoci převedeny na Komisi, aby jí byly ponechány společné seznamy přípustných přídavných a pomocných látek do potravin a status enzymů by měl být ujasněn. Za druhé je třeba aktualizovat soupisy Společenství týkající se barviv, sladidel a jiných přísad. Za třetí musí být doplněna kritéria čistoty u sladidel, barviv a jiných přísad a stanovena kritéria čistoty pro potravinové složky nového původu. Komise rovněž uveřejní zprávu o převzetí potravinových složek. Specifická opatření týkající se aromatických látek se až dosud soustředila na chemicky definované látky. Potřebujeme další práce zaměřené na inovace v této oblasti a na nové poznatky týkající se toxikologických účinků látek přirozeně obsažených v aromatických látkách. Komise bude aktualizovat seznam aromatických látek, vypracuje program jejich hodnocení a stanoví seznam složek, jejichž použití v aromatických látkách je přípustné.

78. Komise rovněž zváží případnou změnu rámce Společenství pro látky přicházející do styku s potravinami s tím, aby se zlepšily administrativní postupy v této oblasti a předpisy pro označování. Je třeba zlepšit členění a transparentci směrnice o umělých hmotách a zvažuje se rozšíření těchto ustanovení na povrchové nátěry. Co se týče materiálů, u nichž ještě nebyla provedena harmonizace (papír, guma, kovy, dřevo, korek), bude Komise nadále spolupracovat s jinými evropskými institucemi činnými v této oblasti (CEN, Europarat).

79. Komise dále navrhne směrnici k doplnění seznamu potravin, které mohou být ozářeny a uveřejní bližší údaje o ozařovacích zařízeních provozovaných v členských státech a seznam zařízení v třetích zemích, uznaných jako rovnocenná. Mimo to vypracuje směrnici o složkách přírodních minerálních vod a podmínkách pro úpravu (sycení) přírodních minerálních vod.

Okamžitá opatření

Možnost přijímat ochranná opatření představuje důležitý nástroj při zvládnání nebezpečných situací v souvislosti se zdravotní nezávadností potravin.

80. Dioxinová krize ukázala, že současný rámec není dostatečně konzistentní pro přijímání ochranných opatření, je-li zjištěno zdravotní riziko pro spotřebitele. V současné době nemá Komise žádný právní nástroj, jehož pomocí by mohla z vlastní iniciativy provést ochranné opatření v oblasti krmiv nebo zpracovávaných výrobků neživočišného původu, pocházejících z jednoho z členských států. Metody přijímání ochranných opatření jsou v jednotlivých sektorech různé. Jediná možnost, jak odstranit rozdíly a překrýt mezery, spočívá v přijetí jediného neodkladného systémového opatření platného pro všechny druhy krmiv a potravin bez ohledu na jejich zeměpisný původ. Komise k tomu předloží obsáhlý návrh právních předpisů.

Rozhodovací proces

Rozhodovací proces musí být jednodušší a racionálnější, aby zajišťoval účinnost, průhlednost a rychlost.

81. Právní předpisy EU v sektoru potravin se opírají o různá ustanovení Smlouvy ES: o článek 95 u opatření, jež ovlivňují dokončení nebo funkčnost vnitřního trhu (na základě vysoké zdravotní úrovně a úrovně ochrany spotřebitele), článek 152 u opatření ve sféře veterinární péče a ochrany rostlin, jejichž bezprostředním cílem je ochrana zdraví obyvatelstva, článek 153 týkající se ochrany spotřebitelů a článek 37, v němž převládají zemědělské aspekty. Podle právního základu schválí opatření Rada ve schvalovacím řízení společně s Evropským parlamentem nebo na návrh Komise po vyslechnutí Evropského parlamentu.

Podle článku 202 Smlouvy ES přenáší Rada jí schválenými právními akty na Komisi pravomoci k provádění předpisů, které vydává, kromě specifických případů, v nichž si vyhradila prováděcí pravomoci. Toto přenesení příslušnosti by mělo Komisi zpravidla umožnit pohotovou realizaci došlých vědeckých doporučení tím, že by provedla změnu příslušných právních předpisů nebo vydala příslušná rozhodnutí. V některých případech (zejména v případě přísad do potravin) nebyly na Komisi dosud převedeny prováděcí pravomoci, což má ten nežádoucí důsledek, že aktualizace pozitivních seznamů přípustných látek (potřebné pro povolení nové látky, zákaz použití povolené látky nebo změnu podmínek užití povolené látky) může trvat několik let od vypracování vědeckého posudku.

82. V případech, kdy byly prováděcí pravomoci přeneseny na Komisi (např. u aromatických látek, extrakčních rozpouštědel, kontaminantů, reziduí prostředků boje proti škůdcům, látek přicházejících do styku s potravinami, dietních, ozářených nebo zmražených potravin) je v některých případech současný rozhodovací proces pro praktickou realizaci vědeckých posudků v právních předpisech nebo rozhodnutích neuspokojivý: postupy jsou nejednotné a zdoluhavé, podílejí se na nich rozdílné výbory, platí rozdílné metody a zdroje jsou nedostatečné a nepravidelně rozdělené.

83. Všechny postupy, s nimiž potravinové právo EU počítá pro provádění a adaptaci na technický a vědecký pokrok, musí být prověřeny. Předpokládá to snížení počtu výborů pověřených vydáváním předpisů a schvalováním jednotlivých rozhodnutí a racionalizaci jejich práce. Je třeba zavést lepší koordinaci, aby se zabezpečila kontinuita všech aspektů zdravotní nezávadnosti potravin v celé šíři od výrobce až po konečného spotřebitele tím, že bude pro delegovanou legislativu platit jediný regulační postup, pro vydávání jednotlivých rozhodnutí jediný administrativní postup a pro všechny naléhavé otázky zdravotní nezávadnosti potravin jediný postup neodkladného řešení. Tyto nové postupy by měly být v souladu s nejnovějším usnesením o komitologii .

84. Pro vypracování změn nebo rozhodnutí Komisí, pro rozhodování ve Stálém výboru a pro vyhotovení změny nebo rozhodnutí Komisí je třeba stanovit jasné a striktní termíny. Na všech úrovních legislativního řízení musí být zajištěna větší transparentce. V zájmu automatizace vypracovávání a sledování změn a rozhodnutí a urychlení jejich distribuce na všechny, jichž se týkají, by se měly ve velkém rozsahu využívat informační a komunikační technologie.

Kapitola 6: Kontroly

Pro nové pojetí různých kontrolních ustanovení se navrhuje obsáhlé právní předpisy. Respektuje se obecná zásada, že se úředním kontrolám musí podřídit všechny články potravinového řetězce.

Vývoj legislativy EU

85. V průběhu více než 30 let byly v různých částech legislativy EU vypracovány právní předpisy pro úřední kontroly jak na úrovni jednotlivých států tak Společenství. I když tyto právní akty sledují stejné cíle, liší se v metodách provádění kontrol. Obsahují i odchylky, které mají za následek neúplnou právní základnu pro provádění úředních kontrol jak v členských státech tak v třetích zemích. Právní předpisy platné pro kontroly potravin musí být ujasněny a aktualizovány, aby se zajistilo, že pokryjí všechny stupně výroby. Kromě toho musí být revidována určitá podrobná ustanovení týkající se zdravotních prohlídek masa, protože již neodpovídají moderním metodám zdravotní nezávadnosti potravin.

86 Platné právní předpisy zahrnují systém, jakým mohou členské státy vybírat poplatky na úhradu nákladů spojených s kontrolami výrobků živočišného původu. Členské státy mohou zatížit dovozce při kontrole dodržování právních předpisů vydaných v souvislosti s Černobylem u řady výrobků živočišného i neživočišného původu dárkami. Výše poplatků vybíraných mezi členskými státy a uvnitř nich je různá. Navíc neexistuje právní základna pro srovnatelný systém, který by se dal aplikovat na kontroly krmiv a potravin neživočišného původu.

87. Při revizi těchto právních předpisů se bude přihlížet i k této nejednotnosti při stanovení a vybírání poplatků a dávek za kontroly. Pokud jde o předpisy týkající se personálu a vybavení, měly by být stanoveny na úrovni EU společné cíle; současně by se mělo zajistit, že budou poplatky použity výlučně k financování kontrol.

Kontroly dodržování právních předpisů EU podniky

88. Odpovědnost za spolehlivou výrobu potravin spočívá vyváženě na provozovatelích potravinářských podniků, úřadech jednotlivých států a na Evropské komisi. Provozovatelé potravinářských podniků odpovídají za dodržování právních předpisů a za minimalizaci rizika z vlastní iniciativy. Úřady jednotlivých států odpovídají za to, že normy zdravotní nezávadnosti potravin jsou dodržovány potravinářskými podniky. Musí vytvořit kontrolní systémy, které zajistí, že budou pravidla Společenství dodržována a v případě potřeby prosazena. Tyto systémy budou vyvinuty na úrovni Společenství, aby byl zabezpečen jednotný postup.

89. V zájmu zajištění účinnosti tohoto kontrolního systému plní Komise za pomoci potravinového a veterinárního úřadu kontrolní a inspekční program. Při těchto inspekcích se hodnotí výkon státních úřadů podle jejich schopnosti nabízet a provozovat účinné kontrolní systémy. Napomáhají tomu kontroly v jednotlivých podnicích, při nichž se ověřuje, jsou-li dodržovány dohodnuté standardy.

90. Krize z poslední doby související se zdravotní nezávadností potravin jasně prokázaly nedostatky v kontrolních systémech jednotlivých států. Jádrem problému je neexistence koordinovaného postupu na úrovni Společenství při koncipování a vývoji kontrolních systémů jednotlivých států.

91. Je tedy jednoznačně zapotřebí vybudovat jednotný rámec Společenství pro kontrolní systémy jednotlivých států, který by zlepšil kvalitu kontrol na úrovni Společenství. V důsledku toho by se zvýšila úroveň standardů zdravotní nezávadnosti potravin v celé Evropské unii. Operativní provádění těchto kontrolních systémů by zůstalo v odpovědnosti jednotlivých států. Zmíněný rámec Společenství by zahrnoval tři zásadní prvky:

První prvek tvoří operativní kritéria stanovená na úrovni Společenství, která musí splňovat státní úřady. Tato kritéria by tvořila nejdůležitější měřítko, pomocí nichž by Potravinový a veterinární úřad ověřoval kompetentní úřady, takže by se mohl vyvinout konsistentní, komplexní přístup pro ověřování jednotlivých státních systémů.

Druhý prvek by spočíval ve vypracování kontrolních směrnic Společenství. Tyto by sloužily k podpoře propojených strategií jednotlivých států a ke zjišťování na riziku založených priorit a k vytváření co nejúčinnějších kontrolních postupů. Strategie Společenství by umožnila při provádění kontrol integrovaný přístup. Tyto směrnice by rovněž pomohly při rozvoji systémů evidence výkonnosti a výsledků kontrolních opatření a při stanovení ukazatelů výkonnosti Společenství.

Třetím prvkem by byla intenzivnější administrativní spolupráce při vývoji a operativní realizaci kontrolních systémů. Při výměně ověřených postupů mezi jednotlivými státními úřady by se uplatňovala výraznější dimenze Společenství. Patřilo by k tomu i stimulování vzájemné podpory mezi členskými státy integrací a doplněním stávajícího právního rámce. Kromě toho by byly na úrovni Společenství řešeny otázky výuky a dalšího vzdělávání, výměny informací a perspektivnějšího strategického myšlení.

92.> Vývoj tohoto obecného rámce Společenství pro kontrolní systémy jednotlivých států by byl jednoznačně úkolem zabezpečovaným v rámci spolupráce Komise se členskými státy. Při vyvíjení

tohoto systému budou mít zásadní význam zkušenosti Potravinového a veterinárního úřadu.

93. Od vzniku vnitřního trhu se jasně ukázal význam účinných a koordinovaných zdravotních kontrol na vnějších hranicích EU. Současný systém na bázi hraničních kontrol podřízených jednotlivým úřadům členských států se vztahuje pouze na výrobky živočišného původu. Kromě toho nenabízí systém žádný dostatečně koordinovaný postup při provádění hraničních kontrol. Právní základna těchto kontrol musí zahrnovat všechny výrobky a umožňovat účinnější kontrolní systém na úrovni Společenství.

94. Mělo by se zvážit, je-li třeba přenést na Komisi další pravomoci, aby se usnadnil postup řešení jednotlivých provinění v případech, kdy kontroly zjistily výrazné porušení předpisů EU. Vzhledem k bezprostřednímu nebezpečí pro zdraví spotřebitelů to vyžaduje rychlou akceschopnost a účinná a transparentní následná opatření v návaznosti na inspekce. Pokud by to bylo zapotřebí, měla by rovněž existovat možnost, aby Společenství pozastavilo finanční podporu nebo požadovalo vrácení již vyplacených podpor.

Kapitola 7: Informace spotřebitelů

Komunikace na téma riziko by neměla být pasivním předáváním informací, ale měla by mít formu dialogu se všemi zúčastněnými a zahrnovat zpětnou vazbu.

95. Komunikace o riziku spočívá ve výměně informací mezi zúčastněnými o druhu rizika a opatřeních k jeho řešení. Jde o zásadní sféru odpovědnosti veřejného sektoru při řešení rizik ohrožujících veřejné zdraví. Může správně fungovat jedině tehdy, jsou-li rozhodnutí týkající se posouzení a managementu rizika transparentní a veřejně dostupná. Od roku 1997 sleduje Komise nový přístup k zajištění průhlednosti, kdy poskytuje veřejnosti všechny informace o vědeckých dobrozdáních a o inspekcích a kontrolních návštěvách. Tato politika je stěžejním prvkem komunikace o riziku; o důvěru veřejnosti nutno aktivně usilovat.

96. U všech aspektů zdravotní nezávadnosti potravin je velmi důležitá plná účast spotřebitele a respektování jeho zájmů vyslechnutím veřejnosti ke všem aspektům zdravotní nezávadnosti potravin, vytvářením diskusního fóra (veřejným vyslechnutím) pro vědecké experty a spotřebitele, usnadněním dialogu mezi spotřebiteli různých zemí jak na evropské, tak na globální úrovni.

97. Důležité je podnikat všechny kroky politického rozhodování naprosto otevřeně. I když může být nový systém sebelepší, bez této transparency spotřebitelé nikdy nedokáží posoudit význam nově přijímaných opatření a plně hodnotit zlepšení s nimi spojená. Transparency bude mít za následek pečlivé ověřování ze strany veřejnosti a zajistí demokratickou kontrolu a odpovědnost. Konečně vyžaduje informace o riziku, jemuž se určité skupiny obyvatelstva nemohou vyhnout, vstřícný postup. Ženy v produktivním věku, těhotné ženy, malé děti, starší lidé a lidé se sníženou imunitou by měli být aktivněji informováni o možné rizikovosti určitých potravin.

Označování a propagace

K tomu, aby se mohli spotřebitelé uvědoměle rozhodovat, musí mít k dispozici zásadní, korektní a přesné informace.

99. Proto musí závazné předpisy pro označování potravin zabezpečit, že spotřebitel získá znalosti o vlastnostech výrobku, které upřesňují výběr, složení, skladování a užití produktu. Provozovatelé potravinářských podniků by měli mít možnost, uvádět na etiketě další informace, pokud jsou korektní a nejsou zavádějící.

Ve WTO se stalo označování v mnoha různých oblastech, včetně zdravotní nezávadnosti potravin v souvislosti s dohodou o TBT a SPS, tématem obchodní politiky. Společenství uvedlo, že hodlá vypracovat pro označování multilaterální směrnice. Tyto směrnice by měly zabránit zbytečným právním sporům. Vzhledem k našemu stanovisku k právu spotřebitele na informaci je to pro Společenství předmětem zvláštního zájmu.

100. V návaznosti na probíhající kodifikaci směrnice o označování hodlá Komise navrhnout novou změnu, která by zrušila existující možnost neuvádět součásti potravin, představují-li méně než 25 % konečného produktu. Úplný výčet obsažených látek na označení nejen zajistí optimální informaci spotřebitele o složení potravinářského výrobku, ale současně poskytne potřebnou informaci těm konzumentům, kteří se ze zdravotních nebo etických důvodů musí nebo chtějí vystríhat určitých látek. V této souvislosti třeba ještě zvážit problém reziduí přísad. Kromě toho se považuje za přípustné uvádění údaje o látkách známých jako alergeny, u nichž se pouze uvádí označené kategorie, aby se alergici mohli tomuto výrobku vyhnout.

101. Podle směrnice o označování je nepřipustné připisovat potravině, že působí jako prevence onemocnění, léčí nebo uzdravuje resp. na tuto vlastnost upozorňovat. Komise nadále zastává názor, že označení a propagace potravin nesmí obsahovat žádná taková tvrzení o zdravotních účincích. Je přirozené správné, že je vyvážená výživa předpokladem zdraví, avšak tvrzení, podle nichž by

konzumace určité potraviny mohla předcházet určité nemoci, ji léčit a vyléčit, svádí spotřebitele ve skutečnosti k jednostranné výživě. Komise však bude zkoumat, zda by měla být do práva EU zahrnuta specifická ustanovení, která regulují „funkční údaje“ (např. údaje o pozitivních důsledcích živiny na určité normální tělesné funkce) a „údaje o výživové hodnotě“ (např. údaje o výskytu, nedostatku nebo množství živin obsažených v potravine nebo o její hodnotě ve srovnání s jinými potravinami). Komise bude dále zkoumat, je-li nutné přizpůsobovat ustanovení směrnice o označování potravin potřebám a očekáváním spotřebitelů.

102. Postup označování potravin by měl být doplněn tak, že by byly právní nástroje proti zavádějícím reklamám, které má spotřebitel k dispozici, rozšířeny na výše uvedené druhy tvrzení. Komise k tomu předloží návrh na změnu směrnice o matoucích reklamách a postará se o to, aby předpisy pro propagaci a označování tvořily, pokud jde o tvrzení, propojený legislativní rámec.

103. Dále bude Komise zkoumat, je-li při této příležitosti třeba měnit nebo zavádět specifické předpisy pro označování určitých druhů potravin. Specifické regulace, jako běžné uvedení původu čerstvého ovoce, které lépe informují spotřebitele o těchto produktech, nejsou se všeobecnými regulacemi v rozporu. Komise bude také jasněji formulovat předpisy pro označování potravin nového typu (Novel Food), zejména pokud jde o produkty vyrobené z geneticky modifikovaných organismů a chopí se iniciativy na úseku značení geneticky vyráběných přísad a označování potravin a potravinových složek, které nebyly vyrobeny geneticky.

Výživa

Spotřebitel se stále víc zajímá o nutriční hodnotu jím koupených potravin a ukazuje se, že je stále víc třeba poskytnout spotřebiteli o potravine, kterou konzumuje, přesné informace.

104. Zabezpečení ochrany veřejného zdraví se neomezuje na chemickou, biologickou a fyzikální bezpečnost potravin. Mělo by se zaměřit i na zabezpečení příjmu hlavních živin při současném omezení konzumu jiných látek, aby se zabránilo nežádoucím zdravotním důsledkům, včetně nepříznivých důsledků pro výživu. Podle vědeckých poznatků je přiměřená a pestrá výživa velmi důležitým faktorem zachování zdraví a všeobecně dobrého zdravotního stavu. Platí to zvláště dnes, kdy přicházejí na trh nové druhy výrobků se změněnou nutriční hodnotou, které mohou pozitivně nebo negativně ovlivnit chování a dobrý zdravotní stav spotřebitelů. Navíc nemá spotřebitel zajištěn soustavný přístup ke spolehlivým informacím, které by mu umožnily korektní výběr.

105. Pokud jde o dietní potraviny (to znamená potraviny, které mají splňovat zvláštní požadavky určitých skupin obyvatelstva na výživu), vypracuje Komise specifickou směrnici o potravinách pro obyvatele vystavené intenzivní svalové námaze („výživa sportovců“). Dále vypracuje zprávu o potravinách pro diabetiky a stanoví kritéria pro informace „chudý na sodík“, „neobsahuje sodík“ a „neobsahuje gluten“) Komise kromě toho předloží Evropskému parlamentu a Radě dva návrhy směrníc o výživových doplncích (to znamená koncentrovaných zdrojích živin jako jsou vitamíny a minerály) a obohacených potravinách (tj. potravinách obohacených živinami). Konečně je ještě třeba stanovit kritéria čistoty pro živiny, které se přidávají do potravin jako výživné složky nebo jsou obsaženy v potravinových doplncích a v živinami obohacených potravinách.

106. Řada opatření Společenství byla realizována během IV. a V. rámcového programu výzkumu a vývoje. Tato opatření by mohla poskytnout opěrné body pro výživovou politiku. Komise uvažuje o koncepci obsáhlé a koherentní výživové politiky a předloží k ní akční plán.

107. Některé aspekty, jimiž se zabývá tato Bílá kniha, platí i pro vypracování výživové politiky. Úspěšná realizace výživové politiky předpokládá především výkonnou kontrolu, shromažďování a analýzu dat. Do systémů sběru dat na úrovni jednotlivých států a Společenství by tedy měly být zahrnuty informace o konzumaci potravin, stravovacích zvyklostech a nutričních hodnotách. Rovněž by měly být stimulovány studie a výzkumné práce na téma výživa, vědecké posudky by měly být aktivně zadávány a jejich výsledky transparentně zpřístupněny. Dalším důležitým aspektem výživové politiky je účinná a korektní informace spotřebitelů. Zde sehrává roli směrnice o uvádění nutriční hodnoty. Mimořádné úsilí by se mělo zaměřit na pořizování vhodných informačních nástrojů, včetně označování nutriční hodnoty a informační kampaně. Měla by být navržena doporučení Rady k výživovým směrnicím. Konečně je třeba zajistit přiměřenou komunikaci se spotřebitelem.

Kapitola 8: Mezinárodní dimenze

Zásadní princip pro dovoz potravin a krmiv zní, že musí splňovat minimálně stejné požadavky na zdravotní nezávadnost, jaké stanovilo Společenství pro vlastní výrobu.

108. Společenství je největším světovým dovozcem a vývozcem potravin, přičemž obchod se zeměmi po celém světě zahrnuje stále bohatší sortiment potravin. To tedy znamená, že zdravotní nezávadnost potravin nemůže již být považována pouze za jeden z aspektů vnitřní politiky. Pro mezinárodní obchod potravinami, ať už jsou do Společenství dováženy nebo ze Společenství vyváženy, platí přesně stejné

úvahy jako pro zoonózy, kontaminace a jiné problémy. Máme-li splnit tyto požadavky, musíme v souladu se svými závazky v rámci WTO opírat svá opatření o světové normy nebo, pokud tak neučiníme, musíme je vědecky odůvodnit. Pokud není úroveň vědeckého poznání postačující, lze použít prozatímní opatření na bázi příslušných dostupných informací.

109. S rostoucí úlohou mezinárodních organizací a dohod zaznamenal mezinárodní regulační rámec pro zdravotní nezávadnost potravin vysoké úrovně. Jde o Codex Alimentarius, Mezinárodní úřad pro choroby zvířat, dohoda WTO o aplikaci opatření zdravotní politiky a politiky ochrany rostlin (dohoda SPS), Světovou zdravotnickou organizaci (WHO) a organizaci OSN pro výživu a zemědělství (FAO).

110. Společenství se aktivně účastní v Sanitárním a fytosanitárním výboru (SPS) a jiných výborech WTO s cílem hájit a podporovat v mezinárodním rámci právo zemí pokud jde o zdravotní nezávadnost potravin a vysokou úroveň ochrany zdraví. V této souvislosti se Společenství snaží jasněji formovat a posílit rámec WTO pro aplikaci principu prevence u zdravotní nezávadnosti potravin, především pokud jde o to, najít pro akční prostor podle této zásady společnou metodiku. Stanovení globálního přístupu k řešení zdravotní nezávadnosti potravin podle Bílé knihy přispěje k posílení úlohy Společenství ve WTO.

Některé třetí země používají ve snaze zabránit přístupu potravin na své trhy argumenty z oblasti ochrany zdraví a rostlin, které nejsou dostatečně vědecky podložené. Dohoda SPS zahrnuje právo vyžádat si hodnocení rizika, o něž se toto opatření třetí země opírá. Tato hodnocení rizika je třeba bezodkladně pečlivě analyzovat, odhalovat chyby a slabiny a zahájit konzultace podle dohody SPS.

111. Vstup Evropského společenství do Codexu Alimentarius a Mezinárodního úřadu pro choroby zvířat je významně urychlován.

112. Spotřebitelé na celém světě mají nárok na to, aby potraviny vyvážené ze Společenství odpovídaly stejně vysokým standardům jaké platí uvnitř Společenství. Proto musí úroveň zdravotní nezávadnosti u výrobků exportovaných ze Společenství odpovídat přinejmenším úrovni produktů dodávaných na trh uvnitř Společenství. Zkoumáno bude, bude-li tento požadavek vyžadovat zavedení vývozních osvědčení Společenství.

113. Společenství již uzavřelo řadu bilaterálních mezinárodních dohod o opatřeních k ochraně zdraví, v nichž se uznává i stejná hodnota ochranných zdravotních opatření třetích zemí. Možnost dalších dohod se zkoumá. Patří sem i nutnost technické spolupráce a kooperace při vědeckotechnickém rozvoji (RTD) s třetími zeměmi. Aby mohlo Společenství dostát závazkům vyplývajícím ze sanitární a fytosanitární dohody (SPS), musí zabezpečit, že všechny právní akty k opatřením SPS počítají s možností vzájemného uznávání případ od případu.

114. Budou sjednány další dohody se sousedními zeměmi, např. s Norskem, Švýcarskem a Andorrou, v nichž tyto země převezmou zásady Společenství („acquis“) týkající se zdravotní nezávadnosti potravin a jiných požadavků ochrany zdraví a ochrany rostlin.

115. V souvislosti s budoucím rozšířením Společenství je velmi důležité, aby kandidátské země realizovali nejdůležitější zásady smlouvy a zajistili právní předpisy pro zdravotní nezávadnost potravin a příslušné kontrolní systémy rovnocenné těm, které platí ve Společenství. Pro tyto země to představuje velkou výzvu jak co se týče modernizace jejich výrobních a zpracovatelských kapacit tak co do zavádění potřebných právních předpisů a kontrolních systémů. V souladu s prioritami stanovenými v rámci předvstupního partnerství poskytnou kandidátským zemím, pokud to bude zapotřebí, pomoc při vypracovávání potřebných právních předpisů s využitím existujících podpor Společenství, včetně zřízení institucí pro praktickou aplikaci a prosazování těchto předpisů.

< 9:>

116. Realizace opatření uvedených v této Bílé knize umožní v zájmu docílení maximální zdravotní ochrany zajišťovat zdravotní nezávadnost (bezpečnost) potravin koordinovanějším a integrovanějším způsobem.

Pokud to bude zapotřebí, budou příslušné právní předpisy ověřeny a přizpůsobeny, aby byly propojenější, komplexnější a aktuálnější. Prosazování těchto předpisů na všech úrovních bude podporováno.

Komise soudí, že zřízení EÚP, který má mít funkci vědeckého centra pro celou unii, přispěje k vysoké úrovni ochrany zdraví spotřebitelů a tím nakonec k obnovení důvěry konzumentů.

117. Úspěch opatření uvedených v této Bílé knize bezprostředně závisí na podpoře ze strany Evropského parlamentu a Rady. Praktická realizace vyžaduje angažovanost členských států. Bílá kniha vyzývá k aktivní účasti i aktéry, protože je především jejich úkolem, aby aplikovali ustanovení zdravotní nezávadnosti potravin v každodenním provozu.

Vůdčí myšlenkou je větší průhlednost na všech úrovních při zajišťování politiky zdravotní nezávadnosti (bezpečnosti) potravin. Tato politika přispěje rozhodujícím způsobem k posílení důvěry spotřebitelů ve zdravotní nezávadnost potravin.

Akční plán opatření směřujících ke zdravotní nezávadnosti potravin

č.	Opatření (aktivita)	Cíl	Označení v Bílé knize	Přijetí Komisí	Přijetí Radou/Evropským parlamentem
Prioritní opatření					
1.	Návrh na zřízení Evropského úřadu pro potraviny	Zřízení nezávislého Evropského úřadu pro potraviny	29	září 2000	prosinec 2001
2.	Návrh stanovení postupu v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin	Zavedení obsáhlých bezpečnostních opatření pro celý řetězec výroby potravin, včetně krmiv. Zřízení komplexního rychlého a výstražného systému pro všechny alarmující situace související s krmivy a potravinami, pro něž platí koordinované požadavky a postupy. Třetí země mají být napojeny podle zásad vzájemnosti.	80 18	září 2000	prosinec 2001
3.	Návrh obecné směrnice k potravinovému právu	Zdravotní nezávadnost potravin jako prioritní cíl potravinového práva ve Společenství. Stanovení obecných zásad potravinového práva (především: vědecká základna, odpovědnost výrobců a dodavatelů, zpětná sledovatelnost v rámci celého potravinového výrobního řetězce, účinná kontrola a realizace). Větší průhlednost, konsistence a právní jistota.	67	září 2000	prosinec 2001
4.	Návrh nařízení o úřední kontrole zdravotní nezávadnosti potravin a krmiv	Vytvoření společného rámce pro úřední kontrolu všech aspektů zdravotní nezávadnosti (bezpečnosti) potravin a krmiv v rámci celého potravinového výrobního řetězce: <ul style="list-style-type: none"> • shrnutím a doplněním platných pravidel kontroly na národní úrovni a úrovni EU a inspekce v rámci EU, na hranicích a v třetích zemích; • integraci existujících dozorčích a kontrolních systémů v zájmu vytvoření obsáhlého a účinného systému sledování zdravotní nezávadnosti potravin od výrobce až ke spotřebiteli; • vytvoření rámce pro plnění konsolidovaných ročních programů kontroly potravin; • shrnutí platných předpisů EU týkajících se vzájemné podpory a administrativně technické spolupráce; • vypracování společné koncepce pro finanční podporu úředního dohledu. 	kap. 6	prosinec 2000	prosinec 2001
5.	Návrh nařízení o krmivech	Zdraví člověka a zvířete jako prioritní cíl krmivářských předpisů EU. Stanovení obecných zásad nařízení o krmivech (především: vědecká základna, odpovědnost výrobců a dodavatelů, soustavná aplikace systému HACCP, zpětná sledovatelnost, účinná kontrola a	69	prosinec 2001	prosinec 2002

		realizace). Přeprocování všech platných předpisů na úseku krmiv s cílem vytvoření komplexního právního rámce pro zvýšení transparence, konzistence a právní jistoty.			
6.	Návrh nařízení o nových krmivech	Plánování centrálního systému pro schvalování možnosti zkrmovat nekonvenční výrobky ve výživě zvířat, zejména geneticky modifikované organismy (GMO) a z GMO získaná krmiva.	69	září 2000	prosinec 2001
7.	Změna přílohy Směrnice č. 96/25/ES o zacházení s výchozími krmivářskými výrobky	Změna definic výchozích krmivářských výrobků uvedených v příloze 96/25/ES, především se zřetelem k olejům, tukům a živočišným produktům.	69	září 2000	prosinec 2001
8.	Návrh nařízení o hygieně	Přeprocování horizontálních a vertikálních směrnic týkajících se hygieny potravin rostlinného a živočišného původu. Ujasnění odpovědnosti výrobců potravin a soustavná aplikace systému HACCP. Aplikace hygienických předpisů na všech stupních potravinového výrobního řetězce, včetně prvovýroby.	72	červen 2000	červen 2002
9.	Změna rozhodnutí 98/272/EG o epidemiologickém sledování přenositelných spongiformních encephalopatií (TSE)	Zpřísnění kontrol TSE včetně studie o povinných testech (rychlometry jatečných těl) u určitých skupin skotu. Zpřísnění kontroly TSE u malých přežvýkavců.	71	březen 2000 září 2000	-
10.	Usnesení/rozhodnutí o plánech sledování reziduí v členských státech a třetích zemích	Zabezpečení účinnosti sledování reziduí, prováděných v členských státech a v třetích zemích.	74	prosinec 2000	-
11.	Návrh změny směrnice 89/107/EHS o přídatných látkách do potravin	Přenesení prováděcích pravomocí k vedení seznamů povolených potravinových přísad a stanovení zvláštních ustanovení pro enzymy.		prosinec 2000	prosinec 2001
12.	Návrh změny směrnice č. 95/2/ES o jiných přídatných látkách do potravin než jsou barviva a sladidla	Aktualizace a revize seznamu jiných potravinových přísad než jsou barviva a sladidla.	77	prosinec 2000	prosinec 2001
13.	Návrh změny směrnice č. 88/388/EHS o aromatických látkách použitelných v potravinách	Ujasnění oblasti aplikace a aktualizace definic; stanovení nejvyšší přípustných hodnot toxických látek a přenesení prováděcích pravomocí na Komisi.	77	prosinec 2000	prosinec 2001
14.	Návrh změny nařízení 258/97 o nových přídatných látkách do potravin	Adaptace potřebné na základě závěrů zprávy o provádění nařízení a podle nového právního rámce směrnice č. 90/220/EHS.	76	prosinec 2001	prosinec 2002
15.	Nařízení o značení potravin bez GMO	Podniky získají možnost uvádět na etiketě, že při výrobě dané potraviny nebyly použity žádné metody genových technologií.	76 103	září 2000	-
16.	Návrh změny směrnice č. 79/112 EHS o etiketování a úpravě potravin a jejich propagaci	Zrušení možnosti neuvádět složky složených přísad, jejichž podíl na konečném výrobku je nižší než 25 % a stanovení seznamu alergenů	100	prosinec 2000	prosinec 2001
17.	Návrhy směrnic Komise ke stanovení nejvyšších hranic přípustného množství reziduí pesticidů v potravinách a zemědělských výrobcích	Stanovení nejvyšší hranice reziduí pesticidů, mj. pro: 36 pesticidů, pro něž ve směrnicích o reziduích nejsou uvedeny žádné hodnoty. V červenci 2000 budou, pokud Komise nestanoví jinak, hodnoty automaticky stanoveny rovné nule. Stanovení nejvyšší přípustných hodnot reziduí 8 pesticidů, vyřazených z přílohy I směrnice č. 91/414/EHS na nulu. Stanovení nejvyšších hranic pro nové účinné látky uvedené v příloze I směrnice č. 91/414/EHS.	74	červen 2000 září 2000 průběžně	
18.	Oznámení o akčním plánu k výživové politice	Koncipování obsáhlé a koherentní výživové politiky.	106	prosinec 2000	
II. Krmiva					

	potravínách				
44.	Nářízení o programu k hodnocení aromatických látek	Stanovení priorit a termínů hodnocení.			
45.	Návrh nařízení o přísadách v aromatických látkách	Určení seznamu přísad, které smějí být používány v aromatických látkách.	77	červen 2000	-
46.	Návrh nařízení o uzenářských ochucovadlech	Stanovení podmínek výroby uzenářských ochucovadel	77	červen 2001	prosinec 2002
X. Materiály určené ke styku s potravinami					
47.	Návrh změny směrnice č. 89/109/EHS o materiálech a předmětech určených ke styku s potravinami	Aktualizace jednotlivých směrnic úpravami a změna nebo Zdoklpení ustanovení o značení materiálů přicházejících do styku s potravinami.	78	prosinec 2000	prosinec 2001
48.	Změna směrnice č. 90/128/EHS o materiálech a předmětech z umělých hmot, které jsou určeny ke styku s potravinami	Aktualizace seznamu povolených materiálů a předmětů z umělých hmot, určených ke styku s potravinami.			
49.	Praktické návody k materiálům a předmětům přicházejícím do styku s potravinami	Návod k použití předpisů EU o materiálech a předmětech přicházejících do styku s potravinami.	78	prosinec 2000	-
XI. Nové potraviny, geneticky modifikované organismy					
50.	Nářízení k ujasnění schvalovacích řízení u potravin nového typu a nových potravinových pomocných látek	Ujasnění a zprůhlednění postupu schvalování potravin nového typu a nových pomocných látek podle nařízení č. 258/97.	76	září 2000	-
51.	Zpráva o provádění nařízení č. 258/97 o potravinách nového typu a nových potravinových přísadách	Ověřování aplikace předpisů o potravinách nového typu a zhodnocení důsledků pro veřejné zdraví, ochranu a informaci spotřebitelů a fungování vnitřního trhu.	76	prosinec 2001	-
52.	Nářízení o označování potravin obsahujících geneticky změněné organismy nebo z nich vyráběných potravin	Další harmonizace ustanovení o značení potravin, přísad a aromatických látek obsahujících GMO nebo z nich vyrobených.	76 103	září 2000	-
XII. Ozařování potravin					
53.	Návrh změny směrnice 1999/3/ES o potravinách a součástech potravin ozářených ionizujícími paprsky	Doplnění seznamu EU týkajícího se potravin a součástí potravin, které smějí být ošetřeny ionizujícími paprsky.	79	prosinec 2000	červen 2002
54.	Usnesení/rozhodnutí o vypracování seznamu ozařovacích zařízení	Uveřejnění seznamu ozařovacích zařízení schválených v členských zemích a těchto zařízení v třetích zemích, která EU schválila.	79	prosinec 2000	-
XIII. Potraviny pro speciální výživu (výživové doplňky / obohacené potraviny)					
55.	Směrnice o potravinách pro intenzivní svalovou námahu	Zvláštní ustanovení pro potraviny sloužící k pokrytí spotřeby energie při intenzivní svalové zátěži, zejména sportovců.	105	prosinec 2001	-
56.	Zpráva o potravinách pro diabetiky	Posouzení potřeby zvláštních ustanovení vztahujících se na potraviny pro obyvatele s poruchami látkové výměny uhlohydrátů.	105	prosinec 2001	-
57.	Návrh změny směrnice č. 89/398/EHS o potravinách určených pro speciální výživu	Stanovení podmínek pro tvrzení "s minimálním obsahem sodíku" nebo "neobsahuje sodík" a "neobsahuje gluten".	105	prosinec 2002	prosinec 2002
58.	Směrnice o kritériích čistoty látek se zvláštním výživným účinkem, používaných v potravinách pro zvláštní výživu	Stanovení kritérií čistoty pro látky se specifickým výživným účinkem, přidávané do potravin pro zvláštní výživu nebo obsažené v potravinových přísadách nebo v potravinách obohacených živinami.	105	prosinec 2002	-
59.	Směrnice o látkách, které se s ohledem na výživnou hodnotu	Vypracování pozitivního seznamu látek, které mohou být s ohledem na výživnou hodnotu	105	červen 2000	-

	přidávají k potravinám určeným pro zvláštní výživu	přidávány do potravin určených pro zvláštní výživu.			
60.	Návrh směrnice o potravních doplňcích výživy	Stanovení jednotných kritérií pro zacházení s nutričními faktory (vitamíny a minerály).	105	březen 2000	březen 2001
61.	Návrh směrnice o potravních obohacenech nutričními faktory	Ustanovení pro zacházení s potravinami, k nimž byly přidány nutriční faktory jako např. vitamíny a minerály.	105	září 2000	-
62.	Změna směrnice č. 91/321/EHS o počáteční a další kojenecké výživě	Stanovení seznamu pesticidů, které nesmí být použity v zemědělských výrobcích určených k použití v této výživě.	105	listopad 2000	-
63.	Změna směrnice č. 96/5/EHS o výživě kojenců a malých dětí	Stanovení seznamu pesticidů, které nesmí být použity v zemědělských výrobcích určených pro kojence a malé děti.	105	listopad 2000	-
64.	Změna směrnice č. 80/777/EHS o minerálních vodách	Stanovení seznamu složek minerálních vod a podmínek obohacování určitých minerálních vod ozónem.	79	září 2000	-
XIV. Označování potravin					
65.	Návrh změny směrnice č. 79/112/EHS o označování, úpravě a propagaci potravin	Stanovení podmínek, za nichž lze uvádět tvrzení o účinku a výživné hodnotě.		červenec 2001	červenec 2002
66.	Návrh změny směrnice o označování výživné hodnoty	Prizpůsobení ustanovení o značení výživné hodnoty potřebám a očekáváním spotřebitelů.		červenec 2001	červenec 2002
67.	Návrh změny směrnice o klamavé propagaci	Ujasnění sféry aplikace směrnice, pokud jde o tvrzení týkající se speciálních potravin, zdraví a životního prostředí.			
XV. Pesticidy					
68.	Nářízení o sledování reziduí pesticidů v potravinách	Zlepšení koordinace a kvality sledování pesticidů v potravinách.	74	březen 2000	-
69.	Doporučení ke koordinovanému programu Společenství zaměřenému na kontrolu reziduí pesticidů v potravinách pro rok 2001	Doporučení týkající se koordinovaného programu Společenství zaměřeného na kontrolu reziduí pesticidů v potravinách pro rok 2001.	74	prosinec 2000	
70.	Usnesení/rozhodnutí Komise o zahrnutí aditiv pesticidů do přílohy I směrnice č. 91/414/EHS nebo vyloučení z ní	Aditiva pesticidů, hodnocená v rámci směrnice č. 91/414/EHS, se podle výsledku buď zahrnou do přílohy I nebo je bude nutné vyřadit z obchodu.	74	postupně	

Autor: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, www.vuze.cz